

અનન્ય પરિવર્તન

March 2017, Mumbai ♦ Volume 7 ♦ Issue 2

આત્માને સત્ય રંગ ચઢાવે તે સત્સંગ

Shree Raj Educational Centre

Shree Kakubhai Jamnadas Tanna High School & Balwadi
a unit of
Shrimad Rajchandra Aatma Tatva Research Centre

Our journey so far...

- First English Medium School in Sudhagadh Taluka.
- First School in entire District to introduce E-learning facilities & Brain Gym to improve concentration, memory & mental skills.
- 700 students as on December 2016 with average 40% girls.
- Uniforms, shoes, textbooks, notebooks and educational facilities provided at highly subsidized rates.
- Well-trained teachers with minimum B.Ed. qualification for each standard.
- Education at the doorstep – School Bus pick up & drop facility provided, since young children would walk for over an hour every day to come to school.
- Shri Raj Kala Mandir Music Academy - Music & Dance training with trained Teachers.
- Computer learning from 1st Standard as per S.S.C. syllabus.
- Awarded Best Grade from Education Dept., Zilla Parishad, Maharashtra Govt in 2012.

**YOUR SMALL CONTRIBUTION
CAN CHANGE
A CHILD'S FUTURE!**

Sponsor a Child's Annual
Education for only ₹ 15,000

Education is the most powerful weapon
which YOU can use to change the world

With Best Compliments From
M/s. Paresh Sanghvi & Associates

અનુક્રમણિકા

પ્રાર્થનામૃત	૩
પત્રોની પાંખે	૪
જ્ઞાન સાગર	૫
પૂજ્યશ્રી કી અમૃતવાણી	૯
The Master's Voice	૧૩
પ્રશ્નોત્તરી	૧૬
RIYF-ઈડર-વવાણિયા જાત્રા	૧૮
SRATRC Kolkata	૨૦
Shree Raj Medical Centre.....	૨૨
શ્રી રાધાવતાર	૨૪
પ્રેરક પ્રસંગ	૨૯
સ્પોન્સરશિપ કે લિફ	૩૦
ધારાવાહિક નવલિકા	૩૨
એક પ્રેરણાત્મક સત્ય કથા	૩૬
એક નાની વાર્તા	૩૭
Health To Happiness	૩૯
The Reader's Forum	૪૦
Relationships	૪૨
Kidzone	૪૪
Recent News	૪૬
Tasty Bites	૪૮
તત્ત્વ ઉકેલ	૪૯
Forthcoming Events	૫૦
From Us to You	૫૧
Sponsorship	૫૨

સં સારમાં સાચો વેપારી એને જ કહેવાય જે વર્ષને અંતે પોતાના ધંધાના નફા-તોટાનું સરવૈયુ કાઢી એ પ્રમાણે નવા વર્ષનો આરંભ કરે. એ જ પ્રમાણે સાચો મુમુક્ષુ પણ એને જ કહેવાય જે પોતાના શુભ-અશુભ કર્મોના હિસાબ-કિતાબને હંમેશા તપાસતો રહી અશુભમાંથી શુભ તરફ અને શુભમાંથી શુદ્ધ તરફ જવાનો વિચાર કરે. આપણા સદ્ભાગ્યે આપણા શ્રી ગુરુ એ માટેના પુરુષાર્થની અવનવી રીતો બતાવી, એમાં અટકાયતરૂપ આપણા દોષો તરફ દ્રષ્ટિ કરાવી એને ટાળવાનો ઉપાય પણ બતાવે છે. ‘પૂજ્યશ્રી કી અમૃતવાણી’ કોલમમાં જીવને નડતા નવ દોષો અને એના ઉપાયનું પૂજ્યશ્રી દ્વારા અપાતું વિવેચન આપ વાંચતા જ હશો.

પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુના આશ્રયે જો દોષદર્શન કરતાં આવડી જાય તો પછી એને દૂર કરવાના ઉપાયોનો નિરંતર વિચાર ચાલ્યા કરે છે. એના પરિણામે જીવ પછી ગુણોનો વિચાર કરી, એ ગુણો પોતાનામાં કઈ રીતે ખીલે એના ઉપર ચિંતન-મનન કરી, અત્યંત ઉલ્લાસિત ભાવથી ભગવાનના ગુણગ્રામ પ્રાર્થનારૂપે કરે છે. ક્ષમાપના, પ્રાયશ્ચિત વિગેરેથી પોતાનામાં રહેલા દોષો દૂર કરવાનો પુરુષાર્થ

કરે છે, જેને પરિણામે આત્મિક ગુણોની સમજણ અને પછી એ ગુણોની પ્રાપ્તિ પણ થાય છે.

પૂજ્ય નીલેશભાઈ યંગસ્ટર્સ સાથે વવાણીયા અને ઈડરની યાત્રાએ ગયા હતા એનો અહેવાલ આ અંકમાં વાંચશો. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આત્મ તત્વ રીસર્ચ સેન્ટર, રાજનગર - પર્લી આધ્યાત્મિકતાની સાથે સાથે સેન્ટરની આજુબાજુ આવેલા આદિવાસી ગામડાઓના અત્યંત ગરીબ લોકોમાં શૈક્ષણિક અને વૈદ્યકીય સહાયનું પણ માનવતાના ધોરણે કાર્ય કરે છે. ગામડાઓના લોકો માટે અવારનવાર વિવિધ રોગ નિદાન કેમ્પનું નિઃશુલ્ક ધોરણે આયોજન કરવામાં આવે છે. હાલમાં ત્યાંના લોકોને નેત્રનિદાન ચિકિત્સા કેમ્પના આયોજન દ્વારા નિઃશુલ્ક મોતિયાના ઓપરેશન કરાવી, ચશ્માનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું એનો અહેવાલ આ અંકમાં આપ્યો છે.

આપણે સહુ આત્મતત્વ માટે જિજ્ઞાસુ બની એને પામવા પુરુષાર્થી બનીએ એ જ ભાવના સહ.... ♦

ત્રિકાળી શુદ્ધ

હું... આત્મા છું.... હું આત્મા છું.....

ત્રિકાળી.... શુદ્ધ.... પૂર્ણ નિત્ય.... ધ્રુવ.... ચિદાનંદ સ્વરૂપી હું આત્મા....

હું સર્વથા શુદ્ધ છું.... રાગ અને દ્વેષ.... પુણ્ય અને પાપ.... એ સર્વ આગત્તુક સ્વભાવ છે.... એ મારા ભાવો નથી.... કર્મના સંયોગે ઉત્પન્ન થયેલા ભાવો છે.... એ ભાવોને હું મારા માનું છું.... માટે દુઃખી થાઉં છું..... તેમાંથી મમત્વ હટાવી લઉં..... મારાપણું ન માનું.....

કર્મના સંયોગો મને દુઃખી કરી શકે નહીં.... અનંત સુખનો ધણી હું આત્મા.... પર પદાર્થ... પર ભાવ.... મને દુઃખી કેમ કરી શકે.... મારા અનંત સુખનો વિશ્વાસ લાવી.... મારી શુદ્ધતાનો વિશ્વાસ લાવી.... પુણ્ય પાપ રહિત..... કર્મ રહિત..... એવા શુદ્ધ આત્માને ચિંતુ..... મારા અનંત સુખનો સ્પર્શ કરી શકું.....

વીતરાગતાની વાણી મળ્યા પછી..... એમની દિવ્ય દેશના મળ્યા પછી..... મારે રખડવાનું ન હોય..... હું કૃતકૃત્ય થાઉં.... તથા મારામાં સ્થિર થાઉં.... સત્ચિદાનંદ આત્માને પામવા માટે શુદ્ધાત્માનું ચિંતન.... હું આત્મા છું હું આત્મા છું.....

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

સૌજન્ય:- પૂ.ડૉ. તરૂલતાબાઈ મહાસતીજીના પુસ્તક ‘આત્મચિંતન’માંથી.

પત્રોની પાંખે

નિજ ભાવોને વ્યક્ત કરતા પરમાર્થિક પ્રશ્નોનાં નિરાકરણ માટે પરમ પૂજ્ય શ્રી પ્રેમઆચાર્યજી સંબોધિત લખાયેલા જુદા જુદા મુમુક્ષુઓના પત્રોનાં જવાબમાં તેઓશ્રીના ઉત્તરરૂપી પત્રોની આ શૃંખલામાં તેમની નિષ્કારણ કરુણા અને પ્રેમસ્વરૂપ સહજ સ્વભાવના દર્શન થયા વગર રહેતા નથી. ચર્મચક્ષુથી વંચાતા એમના ગુજરાતી ભાષાના સાદા સીધા લાગતા શબ્દોને જો આત્મચક્ષુથી ઉકેલવામાં આવે તો અપરંપાર એવું આત્મત્વ ભરેલું દષ્ટિગોચર થયા વગર નથી રહેતું અને દંગ બની આશ્ચર્યચક્તિ થઈ “અહો ! અહો ! શ્રી સદ્ગુરુ, કરુણાસિંધુ અપાર; આ પામર પર પ્રભુ કર્યો, અહો ! અહો ! ઉપકાર.” એ પરમ કૃપાળુ દેવનાં વચનો જીવ વેદ્યા વગર નથી રહી શકતો.

શુભ પરમાર્થના ભાવોમાં રહેવાનું છે. ભાવમાં રહેવા માટે સંસારની કોઈપણ શક્તિ કે વ્યક્તિ આપણને અંતરાયરૂપ ન જ થાય તે તો સમજાય તેવું છે.

મારા કયા અદ્ભુત વૈરાગ્યએ તમારી આંખ ઉઘાડી? સમજાવશો. તમે લખ્યું છે, “મારું અંતિમ શરણ આશ્રયસ્થાન પરમ કૃપાળુ દેવ છે તે પણ કોઈ લઈ લેશે?” ના. સર્વ જ્ઞાનીઓ આપવામાં જ પાવરધા છે. કિંચીત માત્ર લઈ લેવા ઈચ્છતા નથી અને આપીને જ આનંદ માને છે, તે નક્કી માનજો.

જે કંઈ ખરા હૃદયથી ભાવો કર્યા છે તે સમય પાક્યે અવશ્ય પુરા કેમ નહીં થાય?

એક શબ્દથી અસુખ નથી થયું, અશુભ નથી થયું, બધુ બરાબર છે, તેમ વિચારશો. ક્ષોભિત, અશાંત ન થશો.

આત્મસિદ્ધિ આગળ વાંચશો. ગાથા ૮ પછી ૯ થી ૨૨ પુરી કરશો અને સાથે સાથે વિચાર કરતા રહેજો. કંટાળો આવે તો પણ વાંચવાનું. અત્યારે

પુષ્કળ સમય છે તો રોજ ૪/૬ કલાક સ્વાધ્યાય, ભક્તિ, મંત્ર - સ્મરણ, સ્મૃતિમાં ગાળવા જોઈએ. સમયનું ટાઈમ-ટેબલ બનાવી નિયત સમયે કરવું જ જોઈએ. ૧૦/૧૨ વર્ષની, ચા, કોફી, બીડી, તમાકુ, છાશ જે વસ્તુની ટેવ પડી ગયા પછી છોડતાં ૩/૪ વર્ષ લાગે છે તો પછી જીવની “અવળચંડાઈ” કરવાની ટેવ તો લાખો ભવો અને કરોડો વર્ષની છે, તો વિચારશો. કેવો ઉગ્ર પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે? ૨/૪ વર્ષમાં તે પુરેપુરો માની જાય તેમ બને?

એજ

આત્મ સ્વભાવે સ્મરણ. ♦

ભક્તિ માર્ગનું સહસ્ય

પ્રાર્થનાનું સ્વરૂપ

***પ્રાર્થનાની બીજી અવસ્થા**

એક અવસ્થાની આઠ દિવસ, પંદર દિવસની પ્રેક્ટીસ કરીએ તો કાંઈ રીઝલ્ટ આવે અને એક પ્રાર્થનાનું રીઝલ્ટ આવી જાય ત્યાર પછી બીજી પ્રાર્થના શરૂ થાય.

પહેલી પ્રાર્થનાની અંદર અનાદિકાળથી જે કંઈ દોષો અંતરમાં રહ્યા હતાં તે દોષોનું જીવને દર્શન થાય છે. ત્યાર પછી અંદરમાં એટલો બધો ખેદ ચાલે છે કે અત્યાર સુધી જેને ગુણ સમજતાં હતાં એ બધા દોષો છે, એ સ્વમુખે

સદ્ગુરુને કોઈપણ જાતના સંકોચ કે ભેદ વગર કહેવામાં આવે છે; પછી જ્યારે એમની સાથે ધ્યાનમાં બેસાય છે, આંખમાં આંખ મેળવીને સાધના કરાય છે, ત્યારે પશ્ચાતાપના કારણે રૂંવાડા ઊભા થઈ જાય એવો અનુભવ થાય છે અને અનંતા કર્મોની નિર્જરા થાય છે. આટલી દશા આવે ત્યારે જીવને શ્રદ્ધા બેસે છે કે મને પણ અનુભવ થાય છે માર્ગ સાચો છે, માર્ગ સાચો છે.

આ બીજી અવસ્થામાં ભગવાન સન્મુખ બેસી તેમના

ગુણોનું કીર્તન થાય છે. તેમના ઉત્તમ ગુણો પ્રત્યે અંતરમાં પ્રમોદભાવ, અહોભાવ આવે છે; શ્રી ભગવાનના ચરિત્રમાંથી અનુપમ પ્રસંગો યાદ કરી ગુણોની પ્રશંસા કરાય છે; ગુણોની ઉત્કૃષ્ટતા ધ્યાનમાં આવતાં પ્રેમ ભક્તિથી શિર ભગવાનનાં ચરણમાં નમી પડે છે; દયા, શાંતિ, સમતા, ક્ષમા, ધૈર્ય, નિઃસ્પૃહતા, નિરહંકારતા, નિર્ભમતા, નિર્લોભતા, સંપૂર્ણ અક્ષોભતા એ આદિ ગુણોની સુવાસ પ્રસરતી અનુભવાય છે.

બીજી અવસ્થાની અંદર ઈશ્વરના જે જે ગુણો છે એ ગુણોનું કીર્તન ચાલે છે, જાપ જપાય છે, રટણ ચાલુ રહે છે. દરેકે દરેક જીવની અંદર આત્માનો કોઈ એક ગુણ દબાઈને પડ્યો હોય છે. જ્યારે ભગવાનના ગુણોનું ચિંતન મનન ચાલતું હોય ત્યારે ભગવાનના અનેક ગુણોમાંથી કોઈ એક ગુણ બહાર તરી આવે છે. એ ગુણ એ જ હોય જેની જીવને પોતાને કંઈક સમજણ હોય અને પૂર્વના સંસ્કારોને કારણે એ ગુણને કંઈક વિશેષપણે ઓળખેલો હોય. એ ગુણ પ્રત્યે અત્યંત એવો પ્રમોદભાવ એટલે પ્રેમભાવ આવે, બીજાના ગુણો હૃદયને સ્પર્શે અને અંતરના ઉંડાણથી એ ગુણનું બહુમાન થાય ત્યારે સમજી લેવું એ ગુણ જીવમાં પ્રગટ થઈ ચુક્યો છે. એ જ પ્રમાણે બીજામાં વારંવાર દોષ દેખાયા જ કરે તો નક્કી માનવાનું એ દોષ પહેલા આપણે ઉત્પન્ન કરેલો છે, પછી બીજામાં દેખાય. જે ચીજ આપણે ઓળખતા ન હોઈએ એને ઓળખી કેવી રીતે શકીએ, એ જુદી રીતે વિચાર કરવાનો.

ચોવીસે તીર્થંકરના ચરિત્રનું ઉંડાણથી વાંચન કરેલું હોય તો કોઈ કોઈ પ્રસંગોની છાપ આપણા હૃદયમાં ચોક્કસ પડે છે. સ્વરૂપે કરીને બધા તીર્થંકર એક સરખા છે છતાં

જીવના પોતાના પૂર્વ કર્મના લીધે જુદા જુદા તીર્થંકરની અમુક વાતો સ્પર્શે અને અહોભાવ થાય છે.

આથી ભક્તનો આત્મા એ પવિત્ર ગુણોના ભાવને ગ્રહણ કરે છે, પકડે છે અને તેના સુસંસ્કાર ચિત્તમાં અંકિત થાય છે. અંકિત થયેલી છાપ અંદરને અંદર ગુપ્તપણે વિકસિત થઈ સ્પષ્ટ થઈ આગળ ઉપર સુંદર ઈચ્છિત ફળને આપવા સન્મુખ થાય છે, અર્થાત્ તે ગુણો અંશે અંશે પોતાનામાં પ્રગટતા જઈ ઈષ્ટ ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે.

શરૂઆતમાં અંતરમાં જે ગુણો પ્રગટ થતાં હોય તે જીવને ખબર ન પડે. ભગવાનનાં ગુણોનું જેમ જેમ વધારે ચિંતન, મનન, કીર્તન ચાલે અને એમના ખાસ પ્રસંગો પ્રત્યે અત્યંત ઉલ્લાસ ભાવ લાગલગાટ ચાલતો હોય ત્યારે અંતરની અંદર આ ભાવ પણ ક્રમઃસર ડેવલપ થતાં હોય છે. આ બધા ગુણોની એટલી બધી ઉત્કૃષ્ટતા હોય કે જીવને એ ગુણોનો પ્રભાવ ચોક્કસ અનુભવમાં આવે. આત્મા પોતે જ અનુભવ સ્વરૂપ છે માટે આત્મા વિશેનું જે કાંઈ જ્ઞાન કહીએ એ અનુભવ જ્ઞાન છે. ગુણોના કારણે અદ્ભુત એવું અનુભવમાં ચોક્કસ ચોક્કસ આવે છે. ઉદાહરણ તરીકે કોઈની સાથે અત્યંત અત્યંત કલેશિત પરિણામ છે. વર્ષોથી જ્યારે પણ મળીએ ત્યારે એ વ્યક્તિ ગાળોથી અથવા મોઢું બગાડીને અથવા કટાક્ષમાં વાત કર્યા જ કરે. જે ગુણો વિશેષ પ્રકારે પ્રગટ થાય છે એની અસર સામા માણસ પર ચોક્કસ ચોક્કસ થાય છે. એમને ૨-૫-૧૦ વર્ષ પછી મળીએ છીએ ત્યારે એ શાંત શાંત થઈ જાય છે. પછી ઋણાનુબંધ શુભ પણ થઈ જાય છે. આત્માના ગુણોનો અનુભવ એનું બીજું નામ દ્રવ્યનો અનુભવ. આત્માના ગુણોનો વિશેષ વિશેષ અવાર નવાર

બીજાના ગુણો હૃદયને સ્પર્શે અને અંતરના ઉંડાણથી એ ગુણનું બહુમાન થાય ત્યારે સમજી લેવું એ ગુણ જીવમાં પ્રગટ થઈ ચુક્યો છે. એ જ પ્રમાણે બીજામાં વારંવાર દોષ દેખાયા જ કરે તો નક્કી માનવાનું એ દોષ પહેલા આપણે ઉત્પન્ન કરેલો છે, પછી બીજામાં દેખાય.

આત્માના ગુણોનો વિશેષ વિશેષ અવાર નવાર જ્યારે અનુભવ થાય ત્યારે 'હું આત્મા છું,' એ અત્યંત બળવાનપણે, સચોટપણે અનુભવમાં આવે જેનું બીજું નામ સમકિત અથવા આત્મ દર્શન, આત્મજ્ઞાન કહીએ.

જ્યારે અનુભવ થાય ત્યારે 'હું આત્મા છું,' એ અત્યંત બળવાનપણે, સચોટપણે અનુભવમાં આવે જેનું બીજું નામ સમકિત અથવા આત્મ દર્શન, આત્મજ્ઞાન કહીએ. આત્માના ગુણોનો સંપૂર્ણપણે અનુભવ એ આત્માનો અનુભવ ન કહેવાય તો શું કહેવાય? પરમાત્માના એ બધા ગુણો અંશે અંશે પોતાના આત્મામાં પ્રગટ થઈ અને ઈષ્ટફળ - સમકિત અથવા આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરાવે છે.

આ અવસ્થાની પ્રાર્થનાનું ફળ એ છે કે પ્રાર્થનાકારના આત્મામાં વધુ જાગૃતિ આવે છે; અહંભાવ ઘટવા તરફ પ્રવર્તે છે, સ્થૂળ પાપોથી નીવર્તવાનું થાય છે. શુભ ભાવમાં રહેવા માટે વૃત્તિનો ઝુકાવ તે તરફ હોય છે. ભૂલો થાય છે, છતાં પાછા વળવાની શક્તિ આવે છે અને ગુણો પ્રત્યે પ્રમોદભાવ થાય છે.

નાના મોટા વ્રત, તપ, નિયમ, સંયમ એ બધું સમજણ આવ્યા પછી જીવમાં આવે છે. બાહ્ય જે કંઈ દોષો છે, આત્માની સાથે ચોંટેલા જે કર્મો છે એ સૌથી મોટો દોષ છે, એ દૂર કરવાની પછી સમજણ આવે છે. દરેક જીવ ધર્મ કરે છે એટલે કે દેહથી જે જે દોષો કહેવાય એ દોષો દૂર કરે; ખાવામાં રસ બહુ આવતો હોય તો ઉપવાસ વિગેરે કરે; એ જ પ્રમાણે ત્યાગ બળવાનપણે કરે. ઓછામાં ઓછા કપડા પહેરે, ઓછામાં ઓછું ખાવાનું રાખે, હરવા-ફરવા, મોજ શોખની બાધા લે. સંતોષ માને કે હવે આત્મા માટે ધર્મ - વ્રત, તપ, નિયમ કરું છું અને થોડુંક અભિમાન પોષે એટલે જીવ હતો ત્યાંનો ત્યાં. બાહ્ય ત્યાગ કરીને, પછી અંદરમાં સુક્ષ્મ શું કરવાનું છે એ કોઈ દિવસ જીવ સમજ્યો નહીં. ખરી રીતે ધર્મની શરૂઆત તો અહીંથી થાય છે. આ બધા દોષો ગયા પછી વિચારવાનું એ રહે છે કે, કર્મનું બંધન જેનાથી થાય એવા જે દોષો છે એ જવા

જોઈએ. ધર્મની ઝનૂનતા, ધર્મ પ્રત્યેનો અત્યંત રાગભાવ કે આ જ સાચો ધર્મ, બાકી બધા ખોટા; જે જે ક્રિયા કરે તે પાંચ પંદર લોકોને ખબર પડે તો સારું એવો જે ભાવ એ માનભાવ છે. એનાથી અનંતકાળથી જીવ ધર્મ કરવા છતાં કર્મથી બંધાયેલો રહે છે.

ભગવાનનાં જે જે ગુણ સંગીત કરતાં આત્મા ઉલ્લાસિત થઈ તે ભાવે પરિણમે છે, ત્યારે તે ભાવ અંતરંગમાં અપ્રગટતાએ ખીલે છે. આવા દિવ્ય અલૌકિક ભાવનો એકાદ અંકુરો, અંશદ્રષ્ટિ પણ અદ્ભુત ચમત્કારિક ફળને અર્પવા સમર્થ છે. એ પણ અલૌકિક તત્વનું અલૌકિક આશ્ચર્ય છે.

અનાદિકાળના સંસ્કારને કારણે દોષો આ ભવની અંદર સંપૂર્ણપણે ક્ષય થાય એ કોઈ રીતે સંભવિત નથી, નથી ને નથી. એટલે કે સંસારમાં જ્યાં સુધી કર્મો છે ત્યાં સુધી બધાને દોષો રહેવાના છે, ચોક્કસ રહેવાના છે. આજે કોઈ એમ ધારે કે ધર્મ કરીએ છીએ અથવા પરમ કૃપાળુ દેવના આત્મધર્મની આરાધના કરીએ છીએ, માટે બે પાંચ વર્ષની અંદર બધા જ દોષોનો ક્ષય થાય એ લગભગ અસંભવ જ છે. કર્મ બંધનનું કારણ સાક્ષાત દોષ પોતે નથી પણ દોષ માટે રહેલો જે ભાવ છે 'હું આમ કરું, મને આ ગમે છે,' ન કરવા જેવું એમાં ગમવાપણાનો જે ભાવ છે એ ભાવ મોટા પાપનું કારણ, કર્મ બંધનનું કારણ છે. સાક્ષાત ક્રિયા મોટા કર્મ બંધનનું કારણ નથી. ભૂલો જ્યારે થતી હોય ત્યારે સાચા હૃદયથી દરેકે દરેક વખતે એ ભૂલની મનમાં ક્ષમાપના ચાલ્યા જ કરવી જોઈએ.

જો દોષ દર્શન કરતાં બરાબર આવડી ગયું છે કે મારા આ દોષો હવે જવા જ જોઈએ, પણ ૨-૫ વર્ષથી જતાં ન હોય ત્યાં ધીરજ તૂટવી ન જોઈએ; અનાદિકાળના સંસ્કાર

છે, દોષને કેન્સલ કરવા માટે ભૂલની ક્ષમાપના, પ્રાયશ્ચિત્ત ચાલ્યા જ કરવું જોઈએ, દોષ જશે.

કોઈ તીવ્ર ક્રોધી હોય તો એને ભગવાનની શાંત મુદ્રા જોઈ અને અસર ન થાય એવું બની જ ન શકે. હું કેટલો કષાયથી ભરેલો છું, એમની મુદ્રા કેટલી શાંત છે. એટલે કે ભગવાનના જે કાંઈ ગુણો છે એ ગુણો પ્રત્યે હૃદયમાંથી અત્યંત ઉલ્લાસિત ભાવ ઉત્પન્ન થાય, આવી શાંતિ મને જોઈએ છે, આવી ક્ષમા મને જોઈએ છે, આવી ધીરજ મને જોઈએ છે, આવી સમતા મને જોઈએ છે.

કોઈના દોષ જ્યારે જોવામાં આવે છે તો નક્કી માની લેવું આ દોષ આપણામાં પ્રગટ થયેલો છે. જેમ જેમ દોષ જોતાં જઈએ છીએ એ દોષ બળવાન થતો જાય છે. એવી રીતે જ્યારે ભગવાનના ગુણો દેખાય છે અને એમના પ્રત્યે ઉલ્લાસિત ભાવથી પ્રીતિ થતી હોય તો ચોક્કસ માનજો એ બધા આત્મિક ગુણો અંતરમાં અપ્રગટતાએ પ્રગટ થયા છે; અપ્રગટતા એટલે આપણને તરત જ ખબર ન પડે. થોડા વર્ષ પછી જરૂર ખબર પડે કે આ આત્માના ગુણો મારામાં પ્રગટ થઈ રહ્યા છે, અંશે પ્રગટ થયા છે.

મારા આત્માની દશા ધીરે ધીરે વધે છે, એવું મને લાગે છે. દશા સારી વધે છે એવું પણ લાગે છે. તો પણ ક્યારેક બહુ ગુસ્સો આવે છે, ત્યારે એમ થાય છે, દશા વધી છે? હા વધી છે માનજો. જો એની બળવાન ક્ષમાપના કરી શકતા હો દરેક સેકંડે અને આખી જિંદગી ક્રોધ ચાલતો હોય અથવા કોઈપણ વિભાવ ચાલતા હોય પણ ભૂલ વગર જો ક્ષમાપના ચાલતી હોય તો માનજો આગળ વધી રહ્યા છો.

આવી રીતે ભગવાનના આત્માના કોઈપણ ગુણ

પ્રત્યે અત્યંત ઉલ્લાસિત એવો પ્રેમભાવ કે ભક્તિભાવ ઉત્પન્ન થાય ત્યાર પછી જીવને અમુક પ્રકારનો આશ્ચર્યકારક, અત્યંત આનંદકારક એવો અનુભવ ચોક્કસ ચોક્કસ થાય. આવા અનુભવ થઈ ગયા પછી સારું લાગે, બે પાંચ જણને કહી પણ દીધું હોય; પણ થોડાક મહિના થાય, બહુ આંશિક અનુભવ થયો હોય ત્યારે એક પ્રશ્ન ઉભો થાય, સાચું હશે કે ભ્રાંતિ હશે? એમ કરીને પાછો વળે છે. વ્યાખ્યાનસારમાં પરમ કૃપાળુ દેવે લખેલું છે કે, ગ્રંથિભેદ સુધી જીવ એકવાર નહીં, અનંતવાર આવેલો છે પણ ગ્રંથિભેદ જ્યારે થવાનો હોય ત્યારે કાયર થઈને જીવ પાછો ફરે છે. જરાક ટકી રહે તો ગ્રંથિભેદ થઈ જાય અર્થાત આત્મજ્ઞાન થઈ જાય. આવા આંશિક અનુભવ થયા હોય તો પણ આ ભ્રાંતિરૂપ હશે એવો વિચાર કરવાને બદલે સાચું હશે એમ વિચારે તો વર્ષે, બે વર્ષે ગમે ત્યારે અનુભવ રીપીટ તો થવાનો છે. માટે નકારાત્મક ભાવ નહીં કરવાના. આત્માની જે કાંઈ વિશેષતા, અલૌકિકતા છે એ જીવને, જીવની જેમ દશા વધતી જાય છે તે પ્રમાણે ચોક્કસ સમજાતી જાય છે. એટલે કે અનુભવથી સમજમાં આવે છે.

પહેલી પ્રાર્થનામાં પરમ કૃપાળુ દેવના ચિત્રપટની સામે બેસી આંખમાં આંખ રાખી અને જે કાંઈ દોષો છે તેનું વર્ણન કરવામાં આવે છે. બીજી પ્રાર્થનામાં દોષોની યથાર્થ સમજણ પડી ગયા પછી હવે એ દોષો ગમે તે રીતે ટળવા જ જોઈએ. ક્ષમાપના, પ્રાયશ્ચિત્તથી દોષો દૂર કરવાનો પુરુષાર્થ થાય છે. સ્વદોષ દર્શનની સાથે આત્મિક ગુણોની સમજણ અને પ્રાપ્તિનું કારણ થાય છે. પહેલી પ્રાર્થના વાંચીને જે કહ્યું છે એવો સાક્ષાત અનુભવ થવો જોઈએ પછી બીજી પ્રાર્થના લેવાની. ♦

* ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય લેખક : શ્રી ભોગીલાલ ગીરધરલાલ શેઠ

નોંધ : પૂજ્યશ્રીના ‘ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય’ના વિવેચનોનું આ સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ અનન્ય પરિવર્તનના તંત્રી વિભાગ દ્વારા આવરવામાં આવ્યું છે.

वचनामृत पत्रांक ४१६

ज्ञानी पुरुष का संग जीव को अनंतकाल में बहुत बार हो चुका है। तथापि यह पुरुष ज्ञानी है इसलिये अब उससे आश्रय करना यही कर्तव्य है, ऐसा जीव को कभी नहीं लगा। ज्ञानी पुरुष को न पहचानने में जीव के मुख्य तीन महान दोष है। “मैं जानता हूँ, मैं समझता हूँ” इस प्रकार का मान; ज्ञानी पुरुष के प्रति राग की अपेक्षा, परिग्रहादि में विशेष राग और लोकभय अपकिर्तिभय और अपमानभय के कारण ज्ञानी से विमुख रहना। जब तक यह दोष हमारे अंदरमें रहेंगे, तब तक ज्ञानी पुरुष आत्मा का रहस्य हमें नहीं दे सकते।

ज्ञानी पुरुष के प्रति राग की अपेक्षा परिग्रहादि के विषय में विशेष राग

अनंतकाल के अन्दर जो दुःख हमारी आत्मा ने बर्दास्त किये हैं उन सर्व दुखों का क्षय होगा, ऐसा अद्भुत मार्ग जो हमें ज्ञानी पुरुषों से प्राप्त होता है, तो उन ज्ञानी पुरुषों का कितना महत्व होना चाहिये? अब जब हम दुःख की बात कर रहे हैं तो यह मत सोचियेगा कि जन्म से लेकर अभी तक आपको क्या क्या दुःख हुआ है। जब प्रायः घुमने जाते हैं तो देखते हैं ट्रक भर भरकर मुर्गीयां ठूस ठूस कर भरकर बड़ी बड़ी रेस्टोरेन्टों में खाने के लिये प्रदाय की जाती हैं

और ३ घंटे के अंदर सब को भून दिया जाता है। तब आप यह सोचिये कि मैं वह मुर्गी हूँ, किस तरह से मुझे गरम – गरम पानी में उबाला होगा, किस तरह आग पर रखकर भूँजा होगा। कीड़े – मकोड़े, जीव जन्तु की तरफ देखीये और सोचिये कि वे किस तरह से मरते हैं या हम उन्हें मारते हैं। ऐसा दुःख हमारी – आपकी – सबकी आत्मा ने कई बार बर्दास्त किया होगा। मगर मनुष्य देह प्राप्त हुआ है इसलिये इसे भूल गये हैं। तो ऐसा अनंत दुःख जो सदा के लिये दूर कर दे, ऐसा कोई पुरुष (परम कृपालु देव) हमको मिल चुका है तो उनके प्रति ज्यादा राग, प्यार या लगाव होना चाहिये या हमारे

**अनंत दुःख जो सदा के लिये
दूर कर दे, ऐसा कोई पुरुष
(परम कृपालु देव) हमको मिल
चुका है तो उनके प्रति ज्यादा
राग, प्यार या लगाव होना
चाहिये या हमारे बैंक बैलेन्स
पर होना चाहिये?**

बैंक बैलेन्स पर होना चाहिये? मन की शांती या सुख के लिये हम पैसे का उपयोग करते हैं। मगर बिना पैसे के सुख - शांति - आनंद मिले तो पैसे को कौन छुएगा?

हम जानते हैं कि यह सब बातें सैद्धांतिक हैं मगर वास्तविक जीवन में हमसे एक कोड़ी भी छुटती नहीं है। यदि प्रयोग करना चाहो तो कर सकते हो कि कितना भी रुपया आप बरबाद कर दो, आप अपने नसीब में जो लिखवा कर लाये हैं उतने रुपये आपको शत प्रतिशत मिलते ही रहेंगे। धन-दौलत, संपत्ति, पत्नि-पुत्र आदि के प्रति जो लगाव हो उससे ज्यादा लगाव ज्ञानी पुरुष के प्रति होना चाहिये और उसका फल यह है कि हजारों - करोड़ों जन्मों तक जो दुःख हमने बर्दास्त किये हैं वह सब नष्ट हो जाते हैं।

“परिग्रह” का मतलब है इस संसार में जो भी हमारे पास है उस पर ज्यादा लगाव

और मोह। संसार के प्रति ज्यादा मोह होगा तो ज्ञानी पुरुष के प्रति नहीं हो सकता। अगर लोग वर्तमान में जो अपने पास है उसका मोह करते हैं तो कोई बात नहीं पर जो बीत गया उस विषय में भी आज तक सोचते या रोते हैं। यह दुगना कर्म बंधन हो रहा है। मोह का दुसरा नाम है कर्म। संसार की किसी भी वस्तु का ज्ञानी पुरुष से ज्यादा लगाव नहीं होना चाहिये और जबसे यह श्रवण किया है तब से सांसारिक वस्तु से अनासक्ति करने का अभ्यास करते रहना चाहिये।

लोकभय के कारण, अपकिर्तीभय के कारण, अपमानभय के कारण ज्ञानी से विमुख रहना। उनके प्रति विनयान्वित होना चाहिये वैसा न होना।

अब मान लीजिये आप मंदिर में, देरासर में बीस साल से जा रहे हैं। वहाँ के ट्रस्टी, अन्य पदाधिकारी, मुनि महाराज भी आपकी बहुत तारीफ करते हैं। वहाँ बहुत ही मान का पोषण होता है। अब ऐसे जीव को सच्चा मार्ग मिल जाये और निश्चय हो कि यह मोक्ष का सच्चा मार्ग है, आज तक जो कर रहा था वह गलत था फिर भी उनको डर लगेगा कि लोग क्या कहेंगे? तो अनंतकाल का जो दुःख है, अहंकार के कारण परिभ्रमण है वह जहाँ पर तूट सकता है वहाँ पर संसार के लोगों की बात सुनकर, वह जो कहते हैं वह मानना, यह सही नहीं है। आज अक्सर यह देखा जा रहा है कि बहुत बड़ी हस्तियाँ, हज़ारों-करोड़ों लोग जिनका

अनुसरण करते हैं यदि वह आपकी बात मान ले तो कैसा लगेगा? आपस में सत्संग करेंगे परंतु हम किसीको बतायेंगे नहीं कि यह सच्चा है। इसे लोकलाज कहते हैं। उसका दूसरा नाम अहंम है, मानभाव है और जब तक यह दोष नहीं जाता तब तक ज्ञानी पुरुष कुछ भी दे ही नहीं सकते, देना चाहे तो भी उपर से नियंत्रण उनका होता है। यह तीन बड़े दोष हैं पहला, मैं जानता हूँ-मैं समझता हूँ-यह नहीं होना चाहिए। मुझे अभी बहुत जानना है। दूसरा, ज्ञानी के प्रति जितना प्रेम हो उससे ज्यादा प्रेम संसार के दूसरे पदार्थों के प्रति नहीं होना चाहिये। तीसरा दोष यह कि जब समझ में आये कि यह मार्ग सत्य है तो तुरंत ही उसको अनुकरण करने की कोशिश करनी चाहिये।

इन तीन दोषों की वजह से ज्ञानी पुरुष पहचाने नहीं जाते, उन से अन्जान रहते हैं। सब अपनी अपनी कल्पना के अनुसार ज्ञानी के विचार का, शास्त्र का विश्लेषण किया जाता है और अगर थोड़ा ग्रंथादि संबंधी वांचनादि से ज्ञान मिल जाता तो कई प्रकार से उसे प्रदर्शित करने की जीव को इच्छा रहा करती है। यह सब दोष उपरोक्त तीनों दोषों में समा जाते हैं।

जीव की आत्मिक दशा जो भी हो वह उस अनुसार ही सोचेगा। एक उदाहरण है कि मैं क्या हूँ? “मैं आत्मा हूँ।” एक पाँच साल का बच्चा कहता है कि “मैं आत्मा हूँ,” एक कॉलेज में पढ़ने वाला छात्र भी कहता है कि

“मैं आत्मा हूँ,” एक साधू कहता है कि “मैं आत्मा हूँ,” आचार्य भी कहते हैं कि “मैं आत्मा हूँ।” वाक्य एक ही है, “मैं आत्मा हूँ,” अब जब “मैं आत्मा हूँ” कहते हैं तो सब अपनी आत्मा की समझ के अनुसार ही समझेंगे। अपनी अपनी जो समझ और जो भावना है उसके अनुसार जब भी ज्ञानी पुरुष कुछ कहते हैं तो तुरन्त कहते हैं हाँ मैं समझ गया, क्या समझ गया? तो अज्ञानता की दशा में जो आत्मा है, जिसे पहचाना भी नहीं है उसके बारे में कहेंगे हाँ मैं आत्मा को पहचानता हूँ। एक अज्ञानी आत्मा ज्ञानी को कह रहा है कि एक ज्ञानी आत्मा को एक अज्ञानी आत्मा समझ गया। तो कहना यह है कि जब भी कोई ज्ञानी पुरुष कोई बात कहते हैं तब उसका निष्कर्ष अपने आप नहीं निकालना चाहिये कि जो मैं समझ रहा हूँ वो सही है। सारी दुनिया अपनी अपनी समझ के अनुसार ज्ञानी पुरुष को समझती है और सोचती है कि मेरे और ज्ञानी

**अनंतकाल का जो दुःख है,
अहंकार के कारण परिभ्रमण है
वह जहाँ पर तूट सकता है वहाँ
पर संसार के लोगों की बात
सुनकर, वह जो कहते हैं वह
मानना, यह सही नहीं है।**

पुरुष में बहुत ज्यादा फर्क नहीं हैं। परन्तु वहाँ तो जमीन आसमान सा फर्क है।

धर्म के विषय में कोई कुछ नहीं जानता मगर धर्म के बारे में घंटों तक लोग बात कर सकते हैं। जो जिस विषय के बारे में जानता है वह उस विषय पर लोगों को भाषण देता है। धर्म ही एक ऐसा विषय है जिसके बारे में हर कोई बात कर सकता है, हर किसी को हर तरह की छूट है और मजेदार बात यह है कि 'समझ गये'। और अगर वह कहते हैं कि संसार असार है तो कहेंगे जी हाँ संसार असार है। अब इसे ज्यादा गहराई से सोचिये कि सच कब और कहाँ से मिले? जो भी थोड़ा सा पढ़ लेता है वह अपने आप को बहुत पढ़ा-लिखा समझने लगता है, बढ़ा - चढ़ाकर बताता है। इसलिये हम कहते हैं कि गंभीरता का गुण प्राप्त होना चाहिये।

जिससे आपके प्रति, आपको किसी प्रकार से परमार्थ की प्राप्ति हो उस हेतु के सिवाय दूसरी कोई स्पृहा न हो, ऐसा स्पष्ट कर देना चाहता हूँ और वह यह कि ऊपर के तीन दोषों में अभी आपको प्रेम रहता है। मैं जानता हूँ, मैं समझदार हूँ - यह दोष कई बार आपके आचरण में आ जाता है। करीब करीब सभी मुमुक्षु में यह दोष बार बार दिखाई पड़ते हैं कि असारभूत परिग्रहादि में भी महानता की

इच्छा रहती है।

परम कृपालुदेव कह रहे हैं मुझे कोई स्वार्थ नहीं है, सिर्फ आपके कल्याण के लिये मैं कह रहा हूँ। हमारे परिचय में जो भी मुमुक्षु हैं, उनके अन्दर यह दोष ज्यादा है उनको इन सब बातों से ज्यादा प्यार है। असारभूत परिग्रह मतलब घर के अन्दर जो भी आपकी वस्तु रहती है फर्नीचर कहो, कपड़े कहो और बिजली के उपकरण कहो, अच्छे से अच्छी विदेशी वस्तु हो, वह सब लोगों का बताना चाहते हैं, उसमें बड़प्पन लगता है, इसे परिग्रह बुद्धि कहते हैं। इसे नष्ट होना ही चाहिये। पदार्थ रहे मगर उसका महत्व न हो। पुण्य अगर है तो आपको वैभव - पैसा निश्चित ही प्राप्त होगा। वैभव मिले यह पाप नहीं है पर उससे लगाव नहीं होना चाहिये, बस इतना ही कहना है।

असारभूत परिग्रहादि में विशेष महत्व की इच्छा रहती है, यही जो दोष हैं वह ध्यान, ज्ञान सबके कारण ज्ञानी पुरुष की आज्ञा का अनुसरण करने में बाधा बनते हैं। इसलिये यथासंभव आप आत्मवृत्ति करके इन्हें कम करने का प्रयत्न जितना हो सके उतना करियेगा। ♦

समाप्त

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

नोंध : पूज्यश्री के पत्रांक ४१६ के विवेचन का यह संक्षिप्त स्वरूप अनन्य परिवर्तन के संपादक विभाग द्वारा लिखा गया है।

SHRIMAD RAJCHANDRA VACHANAAMRUT

Patrank : 194

We read in the previous issue that.....

A jeev has to reflect on one question again and again, "why has he not found the path?" The path of liberation is not difficult but to find a Self Realized One and to remain in contact with Him is very very difficult. The uniqueness of a Gyanipurush is that while living in this World, from within He remains completely detached to all his inner feelings and remains equipoise.

.....and continue as below

***Unless one has unwavering love and devotion for the lotus feet of a Gyanipurush (self realized) who is constantly moving about with complete detachment and one gets samyak pratiti (proof), the soul cannot be found.**

The Head is considered to be the most important part of a body whereas feet are considered as lowly. So, one should bow his head lovingly at the feet of a Gyanipurush. Samyak pratiti or proof that He is self realized or Atmagyani is very important. Unless one does not get such a proof, there is a likelihood of love and faith wavering and leading to moving away from Him. Hence firstly, we ought to understand who a Gyani is; secondly, how to recognize Him; thirdly, develop love for Him and lastly, receive proof of HE being a true Gyani. Then only, Param Krupaludev says, one will find his own soul.

Here, Param Krupaludev has revealed the entire path of liberation. Reflecting on this for

an entire lifetime, one will come in contact with a Gyani and if one is already in contact with Him, one will truly recognize Him and eventually become like Him.

***Having realized thus, an aspirant who is devoted to that One, reaches the same state as HIM.**

When one realizes that Gyani means His soul, its purity, detachment from within to everything outside, remaining equipoise in all situations in spite of performing all outwardly activities and without any karm bondage, the aspirant understands that it is that feeling or bhaav emanating from the soul (atma bhaav) and then he too achieves self realization and reaches the same state as Him.

***This Path has been followed by all Gyanis in the past, is being followed in present and will be so in future. We achieved self realization in this manner.**

Param Krupaludev knowing HIS previous births says that this is the manner in

which HE had devotedly worshipped Lord Mahavir's lotus feet and reached a state of self realization. Liberation is achieved only and only this way. In the worldly way when a person loves someone intensely, he is willing to do anything for his beloved. In spirituality, when you love a Gyani in this manner, He will make you rise above all negativities and liberate you. If this is grasped and understood, the Path of liberation is very easy but to find such a One is difficult.

***Whoever desires to liberate himself ought to worship this route with undivided inclination.**

If you desire to be liberated from this cycle of birth and death, Param Krupaludev says, seek the refuge of a Gyani with full dedication and undivided inclination whilst doing other things.

*** Without worshipping this route jeev has remained in this cycle since time immemorial. Till a jeev remains blind by his swachand (own beliefs), he will not see that path.**

In a pitch dark room one cannot see despite the eyes being open. A minute speck of light will enable one to see little and when light increases, one is able to see everything in the room. Similarly, a blind person who has never experienced what light is can never know it in spite of someone describing it to him. In a like manner, our own beliefs are blinding our understanding and a jeev cannot realize this on his own. A jeev may study and analyze

scriptures, talk about soul and think that he knows everything which is a big shortcoming. Till this continues, he cannot find the path.

***To overcome this blindness, think about the path; have a strong desire for liberation; be vigilant in that thought, then the path will be found and blindness eradicated; believe it undoubtedly.**

To overcome such blindness, jeev ought to reflect upon the path and have a strong desire to achieve liberation. One can pray, "O Lord, in comparison to your knowledge, I know very little, give me the intelligence to understand the true path..."

***Jeev has traversed in the reverse direction since time immemorial. Although he has performed rituals, austerities, read scriptures, not once but infinite times, he has not done that what is indispensable which we have already stated above.**

Jeev has done rituals, austerities and various activities in the name of religion but failed to do that what is essential. If such activities are done under a Gyani's guidance or supervision, best results are achieved.

***InSuyagdangscripture,LordRushabhdev, who had directed his own 98 sons on the path of liberation has given the very same preaching.**

Lord Rushabhdev, the first Tirthanker of this era directing his sons on the path has given the very same preaching. His son, Bahubali refused to bow to his 98 brothers as he was elder to them and went away in jungles to perform severe austerities but the ultimate knowledge (keval gyan) eluded him. The Lord then sent his sisters, Brahmi and Sundari (live gyani guru) to tell him to shed his ego and the moment, he realized his folly and took the first step forward, he achieved keval gyan.

When you love a Gyani intensely and are willing to do anything for Him, He will make you rise above all negativities and liberate you.

Our own beliefs are blinding our understanding and a jeev cannot realize this on his own. Thinking that I know everything is a big shortcoming.

***Ye aspirants! This jeev has done everything except this. What? Not listened to a Satpurush's aphorism, his preaching or not followed it with enthusiasm and that is what we call a muni's samayik (daily ritual of Jains).**

What is a jeev's folly? Not listening to the preaching of a Gyanipurush or even after listening, not following it and putting it in practice. What we feel is right is being done by us since ages and till now we have not found the path of liberation. When a Gyanipurush's utterances, even if they seem completely false, are reflected upon by a jeev with faith, he will find the path. Samayik means self realization, remaining in atmabhaav or equipoise always.

***Sudharmaswami preaches to Jambuswami that Lord Mahavir, who had the ultimate knowledge has told me that infinite jeevs have achieved liberation by following the directions of a guru. Not only here but everywhere and in all scriptures too, this aspect is meant to be the objective.**

"Aanaye Dhammo, Aanaye Tavo" (Aacharang Sutra)

Following the commands is the duty. Following the commands is the austerity.

The entire world follows dharma and performs austerities and feels, I have done everything. Such actions may earn punya but cannot break the cycle of birth and death. Following a Gyani's commands (agnya), however beseeched with difficulties and treating the unhappiness while performing them to be an austerity will lead to self realization.

***Great men have said the same thing but jeev has not understood that objective and the most important reason for it is a jeev's own swachand (self beliefs). One who has reduced swachand, for such a person to be rid off worldly, family, identification with body and sankalp-vikalp bondages, what is the option, ye muni (Prabhushri), please think!**

***And if you have any queries, ask me. If you develop your capability, you will see your negativities being subdued. Find such a One who will lead to such reduction and whose commands can be followed.**

*All other things could be done later. Reflecting on what is said here, you will find there is no other way. If so otherwise, let me know or whatever else you wish to convey.

Jeev himself has to understand all this. A Gyani cannot explain anything more beyond a point. When a jeev devotedly surrenders to a Gyani and gives up whatever is his at His lotus feet, the soul which had skewed thinking since ages corrects itself and slowly and steadily understands the true path of liberation and follows it. ♦

..... Concluded

AUM SHANTI: SHANTI: SHANTI:

Note: This translation and edited version of Param Pujya Premacharyaji's Discourse is done by the Editorial Team of Ananya Parivartan.

*Denotes textual material.

Q થોડા દિવસ પહેલા મારી સાથે સપનામાં કાંઈક અશુભ થયું. હું જ્યારે સવારે જાગી તો કોઈક ‘ઈનર વોઈસ’એ મને કહ્યું કે તેં ક્યારેક આ ભાવ કર્યો હશે તેને મેં સપનામાં કેન્સલ કર્યું. તો આ ઈનર વોઈસ કોનો હતો ? કે પછી મારું સબ કોન્સિયસ માઈન્ડ હતું કે પછી તમે ?

હા, આ એક અંતર ચેતન હતું, જે પહેલી વાર અવાજ આવ્યો. તમે એ રીતે પુરુષાર્થ કર્યો છે. પરમ કૃપાળુ દેવનું વચન છે કે તમે જેટલા સમાગમમાં રહો છો એટલા સત્પુરુષના વચન - મુદ્રા અને સત્સમાગમ તમારી સૂતી ચેતનાને જાગૃત કરે છે. અશુભ ભાવ થતાં હોય ત્યાં ગીરતી વૃત્તિ સ્થિર કરે છે. સો ટકા સાચું માનજો અંતર મન છે અને એ રીતે આપણે જાગૃત થઈ રહ્યા છીએ. આત્મા તો ઘણા

વખતથી અવાજ દેતો હતો પણ આજે પહેલીવાર આપણે આત્માનો અવાજ સાંભળ્યો.

Q જ્યારે કોઈ કાંઈ કહે, કોઈ કાંઈ એક્શન કરે ત્યારે એની ઉપર હું રીએક્શન ન કરું તો એ મારું અસંગપણું કહેવાય ?

હા, એક્શન ઉપર રીએક્શન ન અપાય તો સો ટકા અસંગપણું કહેવાય. તો પણ હમણા તો આવું રીએક્શન થાશે, થાશે ને થાશે જ. દરેક વખતે લક્ષ એ રાખવાનો કે આવું ન થવું જોઈએ. મને કોઈપણ જાતનું રીએક્શન ન આવે એવી દશા જોઈએ છે. જેટલીવાર રીએક્શન આવે એ દરેક વખતે બળવાનપણે ભાવ કરવાના કે ન કેમ થાય ? આખી જિંદગી સુધી ૫/૫૦ ભવની અંદર જે કંઈ કર્મ બાંધેલા

છે એ કર્મ હાજર થશે, ડીસ્ટર્બ કરશે અને અસંગપણું નહીં થવા દે. એ વખતે ભાવ ફરીથી એ જ કરવાના કે કંઈપણ થાય, મારે અસંગપણું જોઈએ છે, જરૂર જોઈએ છે. આમ થશે તો પછી જૂના કર્મ કેન્સલ થશે અને અસંગપણાનું નવું કર્મ બંધાશે. ધારોકે ૫૦ વર્ષમાં ૫૦ કર્મ ૫૦ વખત ઉદયમાં આવી અસંગપણું નહીં કરવા દે. બધી વખતે એ જ બોલવાનું કે મને અસંગપણું જોઈએ છે. તો જૂનું કેન્સલ થઈ અસંગપણાનું નવું કર્મ બંધાશે. એ ૫/૧૦ વર્ષે, ૨/૫ ભવ કે ૧૦ ભવ પછી, આપણા ભાવની તર્તમતા પ્રમાણે ઉદયમાં આવશે અને પછી ચોક્કસ અસંગપણું અને પછી મોક્ષ મળશે. પણ ધીરજપૂર્વક પુરુષાર્થ કરવાનો છે. તીર્થંકરોને પણ કરોડો વર્ષ લાગ્યા છે. એ બધા જ તીર્થંકરો ભૂતકાળમાં મારા તમારા જેવા જ હતાં. લાખો વર્ષોના

પુરુષાર્થ પછી તીર્થંકર પદ પામ્યા છે.

Q અજ્ઞાન અવસ્થામાં મેં મારા દીકરાને ખીજતી વખતે નાલાયક, બુદ્ધ વગેરે ઘણા અપશબ્દો કહ્યાં છે, તો એ કર્મ કઈ રીતે ક્ષય કરવું ?

જ્ઞાનને ગાળો આપીને તમે ખૂબ ખૂબ જ્ઞાનાવરણ કર્મ બાંધ્યા છે. હવે જ્ઞાનના વખાણ કરો. ક્યારેય પણ જ્ઞાન માટે અશુભ કે અજુગતુ ન બોલો. તો જે આવરણો લાગ્યા છે તે તૂટતાં જશે. જ્ઞાન માટે જે કંઈ ખરાબ બોલાય તો જ્ઞાનાવરણ કર્મનું બંધન થાય છે અને બુદ્ધિ ઓછી થતી જાય છે. પછી પરમાર્થ સમજાય નહીં અને દુલ્ભ બોધિપણું પ્રગટ થાય. પછી ગમે તેટલું વાંચન કરીએ, સત્પુરુષ મળે, એમનો બોધ પણ મળે તોય સમજાય નહીં. ♦

ઈડર-વવાણિયા જાત્રા

પરમકૃપાળુદેવનીઅસીમકૃપા,પરમપૂજ્યપપ્પાજીના આશીર્વાદ અને પૂજ્ય નિલેશભાઈના માર્ગદર્શન હેઠળ આ વર્ષે, RIYF દ્વારા તા. ૧૭ થી ૨૩ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૭ ઈડર અને વવાણીયાની યાત્રાનું આયોજન કર્યું હતું. સર્વે યંગસ્ટર્સ છેલ્લા ૫ મહિનાથી અત્યંત આતુરતાથી પૂજ્ય નિલેશભાઈ સાથે જાત્રાએ જવાની વાટ જોઈ રહ્યા હતા.

સર્વ પ્રથમ ઈડરનો પ્રવાસ થયો. ઈડરનો પહાડ ચઢતા અનેક પ્રકારના વિચારો અને ભાવો થયા. ૧૫૦ વર્ષ પહેલા આવા નિર્જન સ્થાને વ્યવસ્થિત પગથિયા વગર પહાડ પર ચઢવું કેવું હશે? આત્મઆરાધના અર્થે આવું નિવૃત્તિ ક્ષેત્ર કેટલું ઉત્તમ ઠરે? ધન્ય છે એ ભૂમિને કે જ્યાં પરમ કૃપાળુ દેવના મુખેથી ઉદ્ગાર ઉદ્ભવ્યા, “આ સિદ્ધ શિલા અને આ બેઠા તે સિદ્ધ. અહીં અમે સિદ્ધનું સુખ અનુભવ્યું છે માટે આ જગ્યાનું વિસ્મરણ કરશો નહીં.” ઈડરનું મહાત્મ્ય દર્શાવતા પૂજ્ય નિલેશભાઈએ કહ્યું, “પરમ કૃપાળુ દેવનું મહાત્મ્ય, તેમની પવિત્રતાનું રટણ અને જ્ઞાનીના વચનો પર અતૂટ શ્રદ્ધા રાખવી. ‘ઈ-ડર’ એટલે કે દેહાધ્યાસનો

ડર કેન્સલ કરવાનો છે. એ અનાદિકાળની ટેવ છે માટે અત્યંત મુશ્કેલ છે પણ આત્માનો વિકાસ, નવું કઈ શીખવું એ અત્યંત ઈચ્છી છે.”

બીજા દિવસે સવારે પૂજ્ય નિલેશભાઈએ પત્રાંક ૩૩૧ ઉપર સત્સંગ કરાવ્યો. તેમણે કહ્યું કે, “પૂજ્ય પપ્પાજીએ આ પત્ર સર્વને મુખ પાઠ કરવા કહ્યું છે. માટે જેમ આપણને આપણુ નામ નામ યાદ છે તેવીજ રીતે પત્ર યાદ રહેવો જોઈએ. સુખ કે દુઃખનું વેદન જે ફીલ કરે છે તે આત્મા છે. નિમિત્ત એટલે કે પદાર્થ/વ્યક્તિથી સુખ મળે છે એ ભ્રાંતિ છે. બાહ્ય સાથે કનેક્ટ થઈએ એટલે પરમતત્વ સાથે ડીસકનેક્ટ થઈએ છીએ. જ્યાં તીવ્ર રાગ છે ત્યાં દોષ દેખાતા જ નથી. કોઈ પણ કામ કરતી વખતે ‘આ કામ કરવા જેવું નથી, આત્માનું કલ્યાણ થાય એજ કરવા જેવું છે’ અને પછી કામ સ્ટાર્ટ કરવું. જેટલું સંસારમાંથી ફાસ્ટ વિડ્રો કરી શકીએ અને પરમાર્થમાં કેટલા ફાસ્ટ ઈનવોલ્વ થઈ શકીએ’ એટલું ફાસ્ટ ટ્રેક ઉપર પુરુષાર્થ થાય છે.”

એ દિવસે વહેલી સવારે ચંદ્રમ્ભુની ટૂંક ચઢ્યા અને શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રનું પઠન કર્યું. પાછા આવી દેરાસરમાં દ્રવ્ય પૂજા કરી. સાંજે જ્ઞાનમાર્ગ v/s ભક્તિમાર્ગ પર ડીબેટ કરી; પૂજ્ય નિલેશભાઈ સાથે ભક્તિ કરી.

ત્રીજે દિવસે સવારે નીકળતા પહેલા બધાએ મળીને અપૂર્વ અવસરનું આરાધન કર્યું અને સાથે મંત્રની આરાધના કરતાં ઈડરના પહાડથી નીચે ઉતર્યા. તે પછી પુઢવી શીલાના દર્શન કરી રાત્રે વવાણીયા પહોંચ્યા.

ચોથે દિવસે સવારે જ્યાં પરમ કૃપાળુ દેવને જાતિસ્મૃતિજ્ઞાન થયું હતું એ બાવળના ઝાડ પાસે ગયા. પૂજ્ય નિલેશભાઈએ ત્યાં મંદિરમાં પત્રાંક ૩૩૧ ને

પ્રેક્ટિકલી કેવી રીતે અપ્લાય કરવો એનો પુરુષાર્થ કહ્યો, “વિભાવ વખતે કર્મ વર્ગણા આત્મા પર ચોંટે છે અને જ્યારે ફળ આપે છે ત્યારે આત્મા ભોગ્ય પદાર્થો પર ચોંટે છે. જો શુભ કે અશુભ બન્ને ઉદય વખતે આત્મા સમભાવમાં રહી શકે એ સૌથી વધારે શોર્ટકટ છે. આ ઘડીથી પ્રેક્ટીસ સ્ટાર્ટ કરો. ભાવે કરીને, વિચારે કરીને દ્રઢતા કરો. હું કરીશ, મારે કરવું જ છે. સંસારમાંથી જો છૂટવું છે તો સૌથી પહેલા બળવાન વૈરાગ્ય સંસારના મોહ પ્રત્યે હોવો જોઈએ. થોડો પુરુષાર્થ in the right direction gives excellent results. કોઈપણ વાત હૃદયને સ્પર્શ ન થવી

જોઈએ, હૃદયને સ્પર્શીને જવી જોઈએ.’

સત્સંગ પછી પરમ કૃપાળુ દેવે ખોદેલા મીઠા પાણીના કુંડ પાસે અને બીજી જગ્યાઓ જ્યાં પરમ કૃપાળુ દેવ વિચર્યા હતાં ત્યાં ગયા. આ વવાણીયા ભૂમિની યાત્રા દર્શન સર્વ મુમુક્ષુઓ માટે ખૂબ યાદગાર રહેશે, કારણ તે આપણા પરમ કૃપાળુદેવની જન્મ ભૂમિ છે. પરમ પૂજ્ય પપ્પાજી આ સ્થળે પધાર્યા છે અને અમ સર્વને પૂજ્ય નિલેશભાઈ સાથે અહીં આવવાનો સુવર્ણ અવસર મળ્યો.

યાત્રાના અંતે દરેક યંગસ્ટરના મોઢા પર એક અનેરો ઉલ્લાસ, આનંદ અને ગર્વના ભાવ હતા કે આ નિમિત્તથી સર્વના પુરુષાર્થને ખૂબ જ વેગ અને બળ મળશે. પરમ કૃપાળુદેવને ઓળખવા છે, તેમના અંતરંગને ઓળખનારા આપણી પાસે પરમ પૂજ્ય પપ્પાજી છે અને તેમની નિકટ લઈ જનારા આપણા સર્વના હૃદયસખા, પરમસખા એવા પૂજ્ય નિલેશભાઈ છે તો તે પરમ તત્વને, પરાભક્તિને આપણે બધા ચોક્કસ પ્રાપ્ત કરશું જ કારણ અખંડપણે આ ભાવો હૃદયમાં રહ્યા કરે છે:

‘ભૂલો ભલે બીજું બધું, ગુરુરાજને ભૂલશો નહીં;
અનંતા છે ઉપકાર એના, એ કદી ભૂલશો નહીં.’ ♦

કટક (ઓરીસ્સા)માં ‘સ્પર્શ’ ભક્તી

સંસ્થાના કોલકાતા સેન્ટર દ્વારા પરમ કૃપાળુ દેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના ૧૫૦માં જન્મ જયંતિ વર્ષની ઉજવણી ઉપલક્ષે કટક (ઓરીસ્સા)માં અહિંસા ભવન મध्ये સંસ્થાના એકમ ‘સ્પર્શ’ ભક્તિ ગ્રુપના કલાકારો દ્વારા રવિવાર તા. ૫-૩-૨૦૧૭ના સવારે ૧૦ થી બપોરે ૧૨.૩૦ દરમિયાન એક અનેરા ભક્તિ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. કોલકાતા સેન્ટરના કમીટી મેમ્બર્સ, ગવર્નિંગ બોડીના સદસ્યો, ટ્રસ્ટીગણ તથા મુમુક્ષુઓ આ ભક્તિનો આનંદ માણવા ત્યાં ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

ભક્તિ કાર્યક્રમનો શુભારંભ જૈન ધર્મના શાશ્વત અને પવિત્ર એવા નવકાર મહામંત્રની ધૂનથી કરવામાં આવ્યો. ‘સ્પર્શ’ ભક્તિ ગ્રુપના સૂત્રધાર અને મુખ્ય ગાયક રીતેશભાઈ ગાંધીએ આ કાર્યક્રમનું સંચાલન કર્યું હતું તથા તેમને મુકેશભાઈ શાહ (એમ.ડી.) તથા સ્વાતિબેન અજમેરાએ સાથ પૂરાવ્યો હતો. સ્પર્શ ભક્તિ ગ્રુપના આ ત્રણે ગાયકોએ પોતાના સુમધુર કંઠે ઉપસ્થિત આશરે ૧૨૫ ધર્મપ્રેમીઓનું મન એવું મોહી લીધું કે કાર્યક્રમની સમય મર્યાદા સમાપ્ત થઈ ગઈ હોવા છતાં બપોરે ૧૨.૩૦ વાગ્યા સુધી ચાલ્યો હતો. કાર્યક્રમના અંતે મુકેશભાઈ તથા રીતેશભાઈની જૂગલબંધીમાં પરમાત્મા પ્રત્યે પોતાનો પ્રેમ

અભિવ્યક્ત કરતો સનેડો રજૂ કરતાં સર્વે ઉપસ્થિતજનો ઝૂમી ઉઠ્યા અને ગરબાના તાલે તેમનો સાથ પૂરાવ્યો. ઉપસ્થિત સર્વેનો અભિપ્રાય એવો રહ્યો હતો કે “કટક મध्ये આટલો ઉલ્લાસ જગાડે એવી ભક્તિનો આનંદ અમે પહેલી વાર માણ્યો!” તેના પ્રત્યુત્તરમાં શ્રી રીતેશભાઈ ગાંધીએ જણાવ્યું કે “આનું પુર્ણ શ્રેય

અમારા વહાલા પૂજ્યશ્રી પ્રેમાચાર્યજીને (પ.પૂ. પપ્પાજીને) જાય છે.”

ત્યારબાદ સંસ્થાના ઉપપ્રમુખ મેહુલભાઈ પીપલીયાએ પરમ કૃપાળુ દેવનો સંક્ષિપ્ત પરિચય કરાવ્યો તથા રાજનગર (પરલી) અને કોલકાતા સેન્ટર મध्ये ચાલી રહેલી ધાર્મિક તથા વિવિધ પ્રકારની અન્ય માનવસેવાની પ્રવૃત્તિ વિશે અવગત્ કર્યા હતા.

કટક મध्ये આ ભક્તિ કાર્યક્રમનું આયોજન સફળ કરવા માટે શ્રી અશોકભાઈ નહાટા, શ્રી ગીરીશભાઈ મોદી તથા સંસ્થાના મુમુક્ષુ સંજયભાઈ અજમેરાની સંસ્થા ખૂબ આભારી છે. કટક ભક્તિનું સફળ આયોજન કરવામાં વ્યવસ્થા પ્રબંધક તરીકે કટકના શ્રી દિગંબર જૈન સમાજ, શ્રી વિશા શ્રીમાળી મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘ, દશા શ્રીમાળી વર્ધમાન જૈન સંઘ તથા શ્રી તેરાપંથી જૈન સમાજના અગ્રણી કાર્યકર્તાઓ રહ્યા હતા. સંસ્થા તે સર્વેની પણ ખૂબ ખૂબ આભારી છે. ♦

નોંધ : કોઈપણ પ્રકારના ભક્તિ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવા ઈચ્છુક વ્યક્તિ તેમજ સંસ્થાએ શ્રી રીતેશભાઈ ગાંધીને ૯૮૩૧૧૨૨૫૪૪ પર સંપર્ક કરવા વિનંતી.

રાજ રોટી સેન્ટર, કોલકાતા

પૂજ્યશ્રી પ્રેમ આચાર્યજી (પ.પૂ. પપ્પાજી)ના માર્ગદર્શન હેઠળ ચાલી રહેલી સંસ્થા શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આત્મ તત્ત્વ રીસર્ચ સેન્ટર, રાજનગર પરલી દ્વારા આધ્યાત્મિક પ્રવૃત્તિઓની સાથે સાથે માનવસેવાના વિવિધ કાર્યોનું આયોજન પણ નિયમિત રીતે કરવામાં આવે છે. જેમાં સા. ની.સા. ચાકરી, રક્તદાન શિબીર, મેન્ટલી રીટાર્ડેડ બાળકોને જરૂરીયાતની વસ્તુઓ પુરી પાડવી ઇત્યાદી કાર્યોનો સમાવેશ થાય છે.

ગત રવિવાર, તા. ૨૬-૦૨-૨૦૧૭ ના સંસ્થાના એકમ 'રાજ રોટી' દ્વારા ૧૮/૨ એ, શ્યામાનંદા રોડ, ભવાનીપુર, કોલકાતા સેન્ટર મધ્યેથી ગરીબજનોને નિઃશુલ્ક ફૂડ પેકેટ્સનું વિતરણ મુમુક્ષુઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યું. 'રાજ રોટી' દ્વારા આ છેતાલીસમાં અભિયાનની અંતર્ગત આશરે ૨૦૦ ગરીબજનોએ આ માનવસેવાની સુંદર વ્યવસ્થાનો લાભ લીધો હતો. સંસ્થાના કમિટી મેમ્બર્સ દ્વારા દર રવિવારે સવારે માનવસેવાના આ અભિયાનને ચાલુ રાખવાના નિર્ણય મુજબ દર રવિવારે ૮.૦૦ કલાકે કોલકાતા સેન્ટર મધ્યેથી આ માનવસેવાનું કાર્ય સંસ્થાના મુમુક્ષુઓ દ્વારા સુચારુરૂપે ચાલી રહ્યું છે.

તા. ૨૬-૦૨-૨૦૧૭ ના ફૂડ પેકેટ્સ વિતરણનો લાભ સંસ્થાના મુમુક્ષુ શ્રી વીરેનભાઈ મેહતા પરિવારે લીધો

હતો તેમ જ શ્રી સી. પી. દુગ્ગર નામના એક સદ્ગૃહસ્થે બીસ્કીટ્સના ૨૦૦ પેકેટ્સ વિતરણનો લાભ લીધો હતો.

'રાજ રોટી' અંતર્ગત માનવસેવાના છેતાલીસમાં અભિયાનમાં સંસ્થાના મુમુક્ષુઓ વિરેનભાઈ, સંજયભાઈ અજમેરા, રાજેશભાઈ, ચેતનભાઈ, કેતનભાઈ, વિવેકભાઈ, નિમેષભાઈ, જયભાઈ, સુબીરદા, ભરતભાઈ અને પ્રિતીબેને પોતાનો આગવો ઉત્સાહ દેખાડ્યો હતો.

માનવસેવાનું આ કાર્ય અવિતરપણે ચાલુ રહે તે માટે દાતાઓ તરફથી બહુમુલ્ય યોગદાન આવકાર્ય છે. ઈચ્છુક દાતાઓએ આ માનવસેવાનો લાભ લેવા વિરેનભાઈ મહેતાને ૯૮૩૬૮૬૭૭૧૧ પર સંપર્ક કરવા વિનંતી. ♦

Annual Mega Eye Camp

■ Dr. Harish Goshar – Dr. Deepika Dalal

The much awaited 12th Annual Mega Eye Camp was held at the newly inaugurated SRMC Clinic at Parli Village on 5th Feb 2017 with the Blessings of Pujiyashri. Rajubhai Rambhiya and Samarpan team, a unit of RIYF volunteers did an excellent job in spreading the news of Mega Eye Camp around 50 villages. They received feedback from villagers that they were eagerly waiting the Eye Camp.

For the first time, the SRMC had team from the LOTUS EYE HOSPITAL, Juhu comprising of 2 Ophthalmologists, Dr. Aaditya Joshi and Dr. Jhadhav, 6 Optometrists, 2 Counsellors. We also had a Pathology team of 1 Pathologist and 4 technicians from Khopoli.

This year there was a record turnout of more than 415 patients. To manage such a large number of patients, we had 27 in house

volunteers including the SRMC team.

405 patients were screened out of which 215 are scheduled for surgery, mainly cataract but also few pterygium. For patients who are posted for surgery, blood collection for fitness was done. After check up all patients were given refreshments.

Surgeries were scheduled at the Lotus Eye Hospital, Juhu every Wednesday and Friday from 10th February onwards till the end of May, 2017. Each time 7/8 patients are operated. At the Hospital a team of two volunteers receives patients brought from Parli to make them comfortable. ♦

TRIBUTE

Homage to the departed Soul
DR. RAJENDRA BAGRECHA,
 General Physician of the
 Shree Raj Medical Centre left his
 mortal body for spiritual abode on
 2nd March, 2017.

He was very passionate about
 SRMC and worked hard for speedy
 progress of the Medical Centre. He
 had surrendered himself devotedly
 to Param Krupaludev and Param
 Pujya Premacharyaji.
 We pray his soul rests in Peace.

અભૂતપૂર્વ લીલા-દર્શન

દાઉજના ભાવભર્યા આમંત્રણને અને રોહિણીમાના પ્રેમાગ્રહને વશ થઈ ભગવાન શ્યામસુંદર, નારદજી સાથે અંદરના કક્ષમાં પધાર્યા અને ‘બલરામ-ભવન’ની મહેમાનગતિ પણ માણી. પરંતુ ત્યાં ઉપસ્થિત સૌ કોઈના દ્વેષ, પોતપોતાની રીતે એટલાં ભાવમય અને વિવશ હતાં કે કોઈનામાં ઔપચારિક રીતે કશું પણ બોલવા - પૂછવાના હોશ નહોતા. જાણે કે પેલા દિવ્ય સ્વરૂપની છાયા ન પડી ગઈ હોય એમ સૌ અવાક અને નિઃસ્તબ્ધ હતાં !

નારદજીએ કક્ષ બહાર જે અભૂતપૂર્વ લીલાની ‘ઝાંખી’ કરી તે શાને આભારી હતી તે જાણવા એમનું વ્યાકુળ મન ક્યારનું ઉત્કંઠિત થઈ ગયું હતું.

વાસુદેવે માતેશ્વરીનો ચરણસ્પર્શ કરી જવાની અનુજ્ઞા યાચી અને પટરાણી સામે જોઈને એટલું જ કહ્યું: “ચાલો, નારદજીને આપણા આવાસે લઈ જઈશું?” પછી ઊભી થઈ ગયેલી સર્વ રાણીઓ પર એક સ્મિતભરી નજર ફેંકીને જેવા તેઓ નારદજીને ખભે હાથ મૂકીને આગળ વધ્યા કે સૌ રાણીઓ પણ, રોહિણીમાને પગે લાગીને સુભદ્રાજીને વંદન કરીને ચુપચાપ એમની પાછળ પાછળ કક્ષની બહાર નીકળી ગઈ.

દેવર્ષિ નારદની મનોકામના સમજી ગયેલા અંતર્યામી એમને લઈને સીધા ‘કૃષ્ણ-ભવન’ તરફ આગળ વધ્યા એટલે એકલાં પટરાણી જ એમને અનુસર્યા. ત્યાં ગયા બાદ દ્વારિકાધીશે પટરાણીને આજ્ઞા કરી, “તમે તમારા આવાસે જઈ રાત્રિભોજનની તૈયારી કરાવો. સાયંસ્નાન અને સંધ્યાપૂજાથી પરવારીને અમે તરત તમારા ભવન પર આવીએ છીએ.”

સૂર્યનારાયણના દર્શન કરવા શ્રીકૃષ્ણ, પોતાના હંમેશના નિયમ મુજબ, પશ્ચિમ દિશાના ઝરૂખામાં જઈને ઊભા રહ્યા એટલે હવે નારદજીને વાત કરવાનો મોકો મળી ગયો. પ્રભુની પાછળ જઈને ઊભા રહેલા નારદજીએ હાથ જોડીને એટલું જ કહ્યું: ‘પ્રભુ!’... કે તરત એમની સામે ફરી જઈને શ્યામસુંદરે, ઝરૂખામાં ગોઠવેલા આસન પર બિરાજવા તેમને ઈશારો કર્યો. આસન ગ્રહણ કર્યું પછી પ્રભુ પણ આસનસ્થ થયા અને સસ્મિત નારદજી સામે જોઈને બોલ્યા:

“કહો, ભક્તશિરોમણિ! શા સમાચાર છે?”

શ્રી નારદ ઉવાચ : “પ્રભુ! સર્વત્ર સુખશાંતિ છે... પરંતુ...”

પ્રભુએ પૂજ્યું: “કેમ, પરંતુ? કેમ તમે અશાંત જણાઓ છો, દેવર્ષિ? જે હોય તે નિઃસંકોચ કહી દો...”

નારદજીએ કહ્યું: “હે નાથ! હે નારાયણ!! જે કંઈ અશાંતિ છે તે મારા મનની છે. મારી જિજ્ઞાસા ખૂબ વધી ગઈ છે...” હસીને દ્વારિકાધીશે પૂછ્યું: “શાની જિજ્ઞાસા? બોલો! આજે હું અત્યંત પ્રસન્ન છું. તમારી તમામ જિજ્ઞાસાઓ આજે સંતૃપ્ત થઈ જશે.”

નારદજીએ હિંમત કરીને પૂછ્યું : “સ્વામી! મેં હમણાં જે દ્રશ્ય જોયું તે શું હતું? આપની આંખમાં આંસુ કેમ હતાં? સુભદ્રાજી આમ કેમ ઊભાં હતાં? અને બલરામ હાથ જોડીને શાનું ધ્યાન કરી રહ્યા હતા? સુદર્શનચક્ર આપની આંગળી પરથી વિચલિત થઈને કેમ સૂઈ ગયું હતું? આ કઈ ‘લીલા’ હતી, પ્રભુ મને કંઈક તો કહો!”

પ્રભુ ખડખડાટ હસી પડ્યા: “દેવર્ષિ! તમે જે દ્રશ્ય જોયું તે તો મારા આ ‘કૃષ્ણાવતાર’નું સાફલ્ય હતું. તમે તો માત્ર બાહ્ય દ્રશ્ય જોયું, પરંતુ અંદરના ક્ષમા રોહિણીમા દ્વારા જે કંઈ કહેવાઈ રહ્યું હતું તે જો તમે કાનોકાન સાંભળ્યું હોત તો, તમે તમારો ‘નારાયણ... નારાયણ’નો જાપ ભૂલીને આજથી જ ‘રાધે... રાધે’નો જાપ જપતા થઈ ગયા હોત!..” એટલું કહેતાં કહેતાં પ્રભુ એકદમ ધીરગંભીર થઈ ગયા. એમનું આર્દ્ર ચિત્ત ફરી પાછું પોતાની વ્રજભૂમિનાં રોમાંચક સંસ્મરણોની યાદમાં ખોવાઈ ગયું! એમનાં કમળનયન પુનઃ બિડાઈ ગયા.

નારદજી માટે તો આ દ્રશ્ય પણ અનુપમ ને અનન્ય હતું, કેમકે શ્યામસુંદરને આટલા શાંત, સ્વસ્થ ને પ્રસન્નચિત્ત નિરખવા એ પણ એક આહ્લાદક લ્હાવો હતો.

થોડી વારે આંખો ખોલીને વાસુદેવ બોલ્યા: “નારદજી! યોગાનુયોગ ગણો કે વિધિનિર્મિત, પણ આજે તમે એવા સુયોગ્ય અવસરે દ્વારિકામાં પધાર્યા છો કે જ્યારે મારા હેયાને વર્ષો

જૂનો ઋણભાર ચૂકતે કરવાની મને સુવર્ણતક પ્રાપ્ત થઈ છે અને આજથી જ એની શુભ શરૂઆત થઈ પણ ચૂકી છે..” એમ કહીને પ્રભુએ પોતાના પરમ ભક્ત નારદને સંક્ષેપમાં સુજ્ઞાત કર્યા કે, શું જાણવા માટે એમની રાણીઓ સંપ કરીને સમૂહમાં રોહિણીમા પાસે ગઈ હતી; શા કારણે બહેન સુભદ્રા આ રીતે દ્વાર વચ્ચે ઊભી રહી હતી અને પોતે તથા બલરામ કયા શુભ આશયથી ત્યાં નતમસ્તકે ઊભા રહ્યા હતા! આટલું કહી દીધા પછી ભક્ત વત્સલ ભગવાને ભાવવિભોર થઈ જઈને ઊમેર્યું કે,

“મુનિવર! રોહિણીમાનાં રાજમહેલમાં આજે મારી વાત્સલ્યમૂર્તિ યશોદામૈયાનો, મારા પ્રેમઘેલા નંદબાબાનો, મારી હૃદયેશ્વરી રાધિકાનો અને વ્રજની મારી કેટલીયે બાળલીલાઓનો શબ્દદેહે એવો તો સાક્ષાત્કાર કરાવી દીધો છે કે આજ મને એમ લાગે છે કે જાણે મારું અવતારકાર્ય સાર્થક થઈ ગયું! હું આજે અત્યંત પ્રસન્ન છું અને સવિશેષ પ્રસન્ન તો તમારા પર છું કેમ કે હું તો આ શ્રીકૃષ્ણના માનવદેહરૂપે ધરતી પર આજ છું ને કાલ નથી; પરંતુ તમે તો યુગાનુયુગ સુધી ત્રિલોક પર વિહરનાર એકમાત્ર અમર વિભૂતિ છો! તેથી આજે જે લીલા-દર્શનના તમે પ્રત્યક્ષ સાક્ષી બન્યા છો તેનો મહિમા તમારા થકી જ આ ભૂખંડ પર અનેક ઋષિમુનિઓ તથા સાધુસંતોના હૃદય સુધી પહોંચશે એની મને પૂર્ણ ખાતરી છે. આજના આ ધન્ય મંગલ પ્રસંગની ચિરસ્મરણીય

સ્મૃતિમાં તમારે મારી પાસે જે વરદાન માગવું હોય તે વિના વિલંબે અને નિઃસંકોચપણે માગી લો!” આટલું કહીને પ્રભુ પૂર્ણાનંદની પ્રસન્ન મુદ્રામાં નારદજી સામે જોઈ રહ્યા.

વિનમ્ર ભાવે નારદજી બોલ્યા : “ભગવંત! નિજ ભક્તોનું સદાય માંગલ્ય ઈચ્છતા આપના શ્રીચરણકમળમાં મારી તો કેવળ એક જ નમ્ર પ્રાર્થના છે કે, આજે મેં આપ ચારેયનાં અતિ અદ્ભુત મહાભાવાવેશ સ્વરૂપનાં જે અલૌકિક દર્શન કર્યા તેજ સ્વરૂપ, આ ભારતભૂમિ પર, જનસાધારણના અને ભક્તસમુદાયના દર્શન કાજે પુનઃ પુનઃ પ્રગટ થયા કરે એવું કોઈ વરદાન આપો! પ્રભુ! આગામી મહા પીડાકારી કળિયુગના કાળમાં, આ પૃથ્વીલોકના માનવીઓએ, હમણાં મેં નીરખેલ આપ ચારેયની સમૂહ ચતુર્મૂર્તિનું જો પ્રાગટ્ય કરવું હોય તો તેમણે કેવી જાતનાં તપ, સાધના, ભક્તિ કરવાં જોઈએ તે આપ મને કૃપા કરીને જણાવો. આ જ મારે માટે આપનું મોટામાં મોટું વરદાન ગણાશે..”

નારદજીની સમસ્ત માનવજાતના કલ્યાણની આ શુભ ભાવનાથી શ્રીકૃષ્ણ ખૂબજ પ્રસન્ન થયા અને બોલ્યા: “નારદજી! તમારી પરોપકારી ભાવનાને ધન્ય છે! આવનારા કળિયુગમાં, ત્રિવિધ તાપથી ત્રસ્ત અને રોગ-અપમૃત્યુથી ગ્રસ્ત માનવજાતિ માટે, સુખશાંતિ અને મુક્તિનો એકમાત્ર અમોઘ ઉપાય, મારું

‘ભક્તિયુક્ત શરણું’ છે. ‘કેવળ મારી એકલાની ભક્તિ કરવા કરતાં, જો કોઈ માનવી મારી નિત્ય આહ્વાદિની શક્તિ, પ્રેમલક્ષણાભક્તિસ્વરૂપા, શ્રી રાધિકાજીની તનમનદ્વયથી ભક્તિ કરશે અને આ કૃષ્ણાવતારની મારી મહામાધુર્ય - શિખરિણી વ્રજલીલાકથાઓનું સમૂહમાં રસગાન કરશે તો, હું જ્યાં પણ અને જે કોઈ સ્થિતિમાં હોઈશ ત્યાંથી તત્કાળ ને તત્કાળ, તેની તે સ્થિતિમાં એ કથાગાન-સ્થળે ખેંચાઈ આવીશ કે જ્યાં મારી પ્રાણેશ્વરી, પરમેશ્વરી શ્રીરાધાજીની પવિત્ર-મંગલ લીલાકથાનું રસામૃત વહેતું હશે! કોઈના ય મુખેથી કેવળ ‘રા’ અક્ષર સાંભળીશ તો એ જ સમયે હું એને મારો ઉત્તમ ભક્તિપ્રેમ અર્પણ કરી દઈશ અને પછી ‘ધા’ અક્ષરનું ઉચ્ચારણ થાય એ પહેલા તો હું, ‘રાધા’નું પૂરું નામ સાંભળવાના લોભથી સ્વયં દોડીને ત્યાં પહોંચી જઈશ.’

“મુનિવર! આ તો મેં કેવળ મારા પોતાના થકી આ દિવ્ય વચન આપ્યું પરંતુ તમે જે ‘મૂર્તિ-ચતુષ્ટય’ના પ્રાગટ્યની અભિલાષા વ્યક્ત કરી છે તે સંદર્ભમાં, હવે હું તમને બીજું વચન આપું છું કે, આગામી કળિયુગમાં લવણસમુદ્રતટવર્તી નીલાચલક્ષેત્રમાં અમે ચારેય જણ - હું, બલરામ, સુભદ્રા અને સુદર્શન - તમે નીરખેલ સ્વરૂપમાં જ અવતારિત થઈને સદાય પ્રકાશમાન રહીશું.”

પ્રભુએ જ્યાં આટલું વરદાન આપ્યું કે તે જ ક્ષણે, રાજમહાલયના

દેવાલયનો સુવર્ણ ઘંટ, સંધ્યા-આરતીનું આવાહન કરતો રણઝણી ઊઠ્યો! પ્રભુએ અને પ્રભુભક્ત નારદજીએ દેવાલયની દિશામાં બન્ને હાથ જોડીને ત્યાં બિરાજેલ ઈષ્ટદેવની મૂર્તિને નમસ્કાર કર્યા... અને હવે ઝટપટ સાયંસ્નાન તથા સંધ્યા પૂજાથી પરવારી જવા ઉતાવળ કરી, જેથી ભોજનગૃહે ક્યારનાય રાહ જોઈને બેસી રહેલાં રુક્મિણીજીને બોલાવવા આવવાની તસ્દી લેવી ન પડે!

ભોજનાદિથી પરવારીને દ્વારિકાનાથ આજે કેટલાયે દિવસો પછી ‘રુક્મિણી-આવાસે’ ખૂબ નિરાંતે બેઠા અને પટરાણીની ઉપસ્થિતિમાં દેવર્ષિ નારદ સાથે હળવો વાર્તાવિનોદ કરવા લાગ્યા. નારદજી પાસે આકાશ, પાતાળ અને ધરતીની છેલ્લામાં છેલ્લી માહિતીનો ભંડાર ભર્યો હોય તેથી એમની વાતો સાંભળવાનું સદ્ભાગ્ય આજે રુક્મિણીને પ્રાપ્ત થયું એટલે એમના આનંદનો કોઈ પાર નહોતો. તેઓ ખૂબ રસપૂર્વક અને એકધ્યાનથી, ભક્ત અને ભગવાન વચ્ચેનો સંવાદ સાંભળી રહ્યા હતાં; ત્યાં તો મુખ્ય સેવિકાએ જણાવ્યું કે તાતશ્રીના મહેલેથી કોઈ સંદેશવાહક મહારાજને તાત્કાલિક મળવા માગે છે.

વાસુદેવજીનો અંગત સેવક શ્રીકૃષ્ણને પ્રણામ કરીને બોલ્યો: “મહારાજનો જય હો! તાતશ્રીએ અને માતૃશ્રીએ આપની તબિયતના સમાચાર પૂછાવ્યા છે અને શક્ય હોય તો અત્યારે જ આપના દર્શન કરવાની ઈચ્છા પ્રદર્શિત કરી છે. પૂજ્ય માતૃશ્રીએ

કહેવરાવ્યું છે કે, જો આપનાથી ત્યાં આવી શકાય એમ ન હોય તો તેઓ બન્ને આપના સ્વાસ્થ્યની ખબર કાઢવા આપના મહેલે પધારવા ઉત્સુક છે.”

શ્યામસુંદરને તરત ખ્યાલ આવી ગયો કે, આજે બપોરની સભા ઓર્થિંતી બરખાસ્ત કરીને પોતે અસ્વસ્થ ચિત્તે, પગે ચાલતા ‘બલરામ-ભુવન’ ગયેલા તે સમાચાર એમને પહોંચી ગયા છે અને તેથી, જો અત્યારે પોતે એમની સાથે મુલાકાત નહીં યોજે તો બેમાંથી એકેયને આજે આખી રાત ઊંઘ નહીં આવે!

તેમણે સંદેશવાહક જોડે કહેવરાવ્યું: “પૂજ્ય માતૃશ્રી અને તાતશ્રીને જાણ કરો કે, હું થોડી જ વારમાં એમના આવાસે આવી પહોંચું છું. એમને કહી દેજો કે મારી તબિયત તદ્દન સ્વસ્થ છે માટે મારી કોઈ ચિંતા ન કરો.”

પટરાણી અને દેવર્ષિને સંબોધીને વાસુદેવે કહ્યું: “હું હમણાં જ પાછો આવું છું. દેવી! તમે એમ કરો, હું પાછો આવું ત્યાં સુધી નારદજી સાથે થોડો સત્સંગ કરો. પરંતુ એ પહેલાં, ‘કૃષ્ણભવન’ પર કોઈને મોકલીને કહેવરાવી દો કે મારા શયનકક્ષમાં નારદજીના શયનનો પણ આજે પ્રબંધ કરે! બહુ વખતે દેવર્ષિ આવ્યા છે એટલે આજે રાતે મારે એમની સાથે ઘણીબધી વાતો કરવાની છે.”

રુક્મિણીનું મોં પડી ગયું. એમને તો એમ હતું કે આજે સ્વામીનાથ મારા જ આવાસમાં, નારદજી સહ રાત્રિરોકાણ કરશે અને તેથી પોતાને એ બન્નેના

દિવ્ય વાર્તાલાપના સાક્ષી બનવાનું સદ્ભાગ્ય સાંપડશે !

આજના મહા મંગલ દિવસે શ્રીકૃષ્ણ કોઈના યે આત્માને સહેજ પણ ગ્લાનિ પહોંચાડવા માગતા નહોતા; રુક્મિણીના મનની ઈચ્છા સમજી ગયેલા દ્વારિકાધીશે તદ્દન સહજભાવે કહી દીધું:

“રુક્મિણી! તમારે આવવું હોય તો તમે પણ ત્યાં આવજો અને અમારી વાતોમાં ભાગ લેજો... અમારી ચર્ચાવિચારણામાં એવું કશું નથી હોતું કે જે અમારે લક્ષ્મીસ્વરૂપા દેવી રુક્મિણીથી છુપાવવું પડે!”

આટલું કહીને શ્યામસુંદર તો ત્યાંથી સીધા જ શ્રી વાસુદેવ-દેવકીજીના આવાસે જવા ઊપડી ગયા. પ્રભુના આદેશ મુજબ શયન-વ્યવસ્થા કરવા સારુ રુક્મિણીજીએ, ‘કૃષ્ણભુવન’ના મુખ્ય વ્યવસ્થાપકને બોલાવીને જરૂરી સૂચનાઓ આપી દીધી. પછી જલપાન કરીને શાંતિથી બિરાજમાન થયેલા નારદજીને સન્મુખ ઉપસ્થિત થઈને રુક્મિણીએ મુનિવરને વંદના કરી કહ્યું:

“હે દેવર્ષિ! આજે દ્વારિકાને આંગણે આપના પાવનકારી પગલાં થવાથી વાતાવરણમાં ગજબની શાંતિ અને સુવાસ પ્રસર્યા છે. આજે કેટલાયે મહિનાઓ પછી અમે શ્રીકૃષ્ણને આટલા પ્રસન્નચિત્ત, સ્વસ્થ અને આનંદી જોયા છે! બાકી તો, તમારાથી ક્યાં કશું અજાણ્યું છે? આ યાદવકુળના નબીરાઓ તો પ્રભુની આટલાં વર્ષોની

સાધના અને સિદ્ધિ પર પાણી ફેરવવા કેવાં કુકર્મો કરી રહ્યા છે!” રુક્મિણીથી નિઃશ્વાસ નખાઈ ગયો.

નારદજીને મનમાં થયું કે મહાદેવી પોતે, પ્રભુનાં અર્ધાંગના હોવા છતાં, હજી કેમ માનવસ્ત્રીસહજ રાગદ્વેષ અને ચિંતા-લાગણીથી મુક્ત થઈ શક્યા નહીં હોય? જે કમનસીબ વિનાશકારી દુર્ઘટના, કાળનિર્મિત અને વિધિનિર્ણીત છે તેને રોકવાનું સામર્થ્ય તો ખુદ યોગેશ્વર શ્રીકૃષ્ણમાં પણ નથી. તો પછી શા માટે દેવી આટલા બધાં દુઃખી થઈને બળાપો કરતાં હશે?

પુનઃ સ્વસ્થ અને સજાગ થઈ ગયેલા પટરાણી સહેજ હસીને બોલ્યાં: “દેવર્ષિ તમે પ્રભુને પૂછ્યું તો હશે જ કે તમે આવ્યા ત્યારે તેઓ રોહિણીમાના આવાસની બહાર છાનામાના સંતાઈને શું સાંભળી રહ્યા હતા? તમને વાંધો ન હોય તો મને કહેશો કે, તમારા આ પ્રશ્નના જવાબમાં સ્વામીએ શું કહ્યું?”

ચતુર નારદજી પટરાણીના પ્રશ્નનો મર્મ પામી ગયા. પૂર્ણ સાવધાનીથી તેમણે ઉત્તર આપ્યો: “દેવીજી! હજી તો મને એ અંગે પ્રભુને કંઈપણ પૂછવાનો મોકો જ ક્યાં મળ્યો છે? મને પોતાને પણ ક્યારનીયે આ અંગે ચટપટી થયા કરે છે. પરંતુ હું મારી મર્યાદા અંગે સભાન છું. પ્રભુની અંગત બાબતમાં હું કદી માથું મારતો નથી. તેથી હું તો આપને જ વિનંતી કરું છું કે, આપ જ મને એટલું કહી દો કે આપ સૌ અંદરના કક્ષમાં માતેશ્વરી પાસેથી શું સાંભળી રહ્યાં હતાં અને પ્રભુને કેમ બહાર રોકી

રાખવામાં આવ્યા હતા?

પ્રભુભક્ત નારદજીની વાક્યાતુરી પર રુક્મિણી મનોમન વારી ગયા. પરંતુ ચતુરાઈમાં તો એ પણ ક્યાં ઊણાં ઊતરે એમ હતા? તેમણે ઉત્તર આપ્યો.

“મુનિવર! તમારાં વિવેક-મર્યાદા સાચે જ પ્રશંસનીય છે. હું તમારી જે જિજ્ઞાસા મારાથી તૃપ્ત થઈ શકતી હશે તે હું તૃપ્ત કરીશ. પરંતુ પ્રભુ પાછા આવે એ પહેલાં તમે મને વચન આપો કે મારું એક કામ તમે જરૂરથી કરી આપશો જ!” રુક્મિણીજી લાગણીથી અને આત્મિયતાથી આટલું બોલ્યાં કે નારદજી પ્રભાવિત થઈ ગયા! છતાં પૂર્ણ સાવચેતી રાખીને એ વધા:

“દેવી! હું જાણતો નથી કે આપ કયું કામ મને સોંપવા માગો છો તો વચન શી રીતે આપું? છતાં એટલી ખાતરી જરૂર આપું છું કે જો મારાથી આપનું કામ થઈ શકે એમ હશે તો, તે કરવામાં હું મારી તમામ દેવીશક્તિ કામે લગાડીશ. મારે શું કરવાનું છે?”

રુક્મિણી બોલ્યાં: “નારદજી! તમે જે દ્રશ્ય જોયું એ અંગે તમારા મનમાં જે જિજ્ઞાસા જાગૃત થઈ એની ભીતરમાં તો કંઈક બીજું જ છે. અમે ગોવાળિયા પાસે ‘શું’ જાણવા માટે ગયાં હતાં એ તો હું તમને કહેવાની જ છું. પરંતુ અમે ‘કેમ’ એ જાણવા ઉત્સુક બન્યાં એની પાછળ તો તમારા પ્રભુ પોતે જ કારણભૂત છે. આ ઉંમરે એમને એવું તે કેવું સપનું આવ્યું કે નાના બાળકની જેમ ઊંઘમાં ‘રાધા...રાધા’ના નામનું

રટણ કરીને આકંઠ કરવા લાગી ગયા? જેને લીધે અમને આટલાં વર્ષો બાદ, એમનાં જ માતૃશ્રી સમક્ષ એમની એ બાળસખી વિશે કંઈક જાણવાની જિજ્ઞાસા વ્યક્ત કરવી પડી? દેવર્ષિ! સાચું કહું તો, સ્વામીનાથ પોતે જ આ આખીયે ઘટનાના સર્જનહાર છે! પાછા કેવા ડાહ્યાડમરા થઈને જાણે કંઈ જાણતા જ નથી એમ છાનામાના સંતાઈને અમારી વાતો સાંભળવા ઊભા રહી ગયા હતા.”

‘દેવી! મને એ ન સમજાયું કે પ્રભુ ઊંઘમાં આવું કંઈ બોલી ઊઠ્યા હોય તો એ ફક્ત આપે એકલાંએ જ સાંભળ્યું હોય ને? તો પછી, અન્ય રાણીઓને આ વાતની ખબર શી રીતે પડી?’

નારદજીનો આ માર્મિક પ્રશ્ન સાંભળીને રુક્મિણીને લાગ્યું કે, મુનિવર દ્વારા જો પોતાને મનોવાંછિત કામ પાર પાડવું હશે તો ગઈકાલ રાતવાળી આખી ઘટના હવે એમને કદાચ વિના છૂટકો જ નથી! એમણે અતિ સંક્ષિપ્તમાં, કેવા સંજોગોમાં સર્વ રાણીઓ પ્રભુના મુખકમળના દર્શન કરવા પોતાના આવાસે સમૂહમાં આવી, શયનકક્ષમાં સર્વની ઉપસ્થિતિમાં પ્રભુથી ઊંઘમાં શું બોલી જવાયું અને પછી સૌના મનમાં જાગૃત થયેલી જિજ્ઞાસા સંતોષવાના એકમાત્ર ઉપાય તરીકે રોહિણીમા પાસે જવાનું કેમ ગોઠવાયું!

અંતે કહ્યું, “નારદજી! મારે તમારી મારફતે ફક્ત આટલું જ જાણી

લેવું છે કે ગઈકાલ રાત્રે સ્વામીનાથને એવું તે શું સ્વપ્નમાં દેખાયું કે તેમના જેવા યોગેશ્વરને આમ ચીસ પાડવી પડી ને અકલ્પ્ય કલ્પાંત કરવું પડ્યું? દેવર્ષિ! કોઈપણ રીતે તમારે આ ‘સ્વપ્નનું રહસ્ય’ પ્રભુ પાસેથી જાણી લેવું જ પડશે અને મને કહેવું પડશે! એક આટલું મારું કામ તમે કરી આપશો તો તમારો ઉપકાર હું જન્મોજન્મ નહીં ભૂલું!”

રુક્મિણીની વાત સાંભળીને અત્યંત લાગણીવશ થઈ ગયેલા નારદજી કંઈપણ પ્રત્યુત્તર આપે તે પહેલાં તો શ્રીકૃષ્ણ, ‘તાત-ભવન’થી પાછા ‘રુક્મિણીભવન’ પર આવી ગયા અને આવતાંવેત, સીધા નારદજીને જ સંબોધીને કહેવા લાગ્યા:

“મુનિશ્રેષ્ઠ! તમે એવા શુભ ચોઘડિયામાં દ્વારિકાની આ પુણ્યભૂમિ પર પગ મૂક્યો છે કે તમારે પગલે પગલે મારી એક પછી એક મનોકામના પરિપૂર્ણ થઈ રહી છે. પૂજ્ય તાતશ્રી અને માતૃશ્રીએ જ્યારે જાણ્યું કે તમે દ્વારિકામાં અત્યારે વિદ્યમાન છો ત્યારે એમણે, ઘણા સમય પૂર્વે મનમાં કરી રાખેલો એક સંકલ્પ વ્યક્ત કર્યો! એમની ઈચ્છા દ્વારિકાના રાજપ્રાંગણમાં એક ‘નવગ્રહ શાંતિ અનુષ્ઠાન’ યોજવાની છે, જેથી નવ ગ્રહો પૈકી કોઈપણ ગ્રહની અશુભ નજર એમના પરિવાર પર પડતી

હોય તો તેનું શમન થાય અને સતી ગાંધારીએ મને આપેલ શાપનું કંઈક અંશે વિમોચન પણ થાય!”

“દેવર્ષિ! માત-તાતની આ અંતિમ અભિલાષા મારે પરિપૂર્ણ કરવી જ જોઈએ. તેમની ઈચ્છા છે કે આ નવ દિવસ સુધી ચાલનારા ‘શાંતિ યજ્ઞ’નું આચાર્યપદ તમે શોભાવો! હું કાલે જ કુલગુરુને મળીને આ યજ્ઞનું શુભ મુહૂર્ત જોવડાવું છું અને એ અંગેની જાહેરાત સમગ્ર રાજ્યમાં તાબડતોબ કરવાની રાજઆજ્ઞા પણ પ્રસારિત કરું છું પરંતુ એ પહેલાં તમારી સંમતિ પ્રાપ્ત કરવી મારે માટે અનિવાર્ય થઈ પડે છે.”

પ્રભુની વિનમ્ર વાણી સાંભળીને ગદ્ગદ થઈ થયેલા નારદજી બોલ્યા: “પ્રભુ! મારાં એવાં ધનભાગ્ય ક્યાંથી કે આપના સાંનિધ્યમાં આ દ્વારિકાપુરીમાં થઈ રહેલા કોઈપણ ધર્મકાર્યમાં મારી ઉપસ્થિતિ હોય! નાથ! આપ કહેશો તે જવાબદારી સંભાળવાની મારી સંપૂર્ણ સંમતિ છે, આજ્ઞા કરો!”

દ્વારિકાધીશ આટલું સાંભળીને અત્યંત પ્રસન્ન થયા અને પટરાણી સામે જોઈને બોલ્યા : “શયન વ્યવસ્થાની સૂચના અપાઈ ગઈ હશે, તો ચાલો, આપણે ત્યાં જ જઈએ અને નિરાંતે બેસીને વાતો કરીએ.” પ્રભુ અગ્રગામી થયા અને એમની પાછળ પાછળ નારદજી તથા રુક્મિણી પણ ‘કૃષ્ણભવન’ તરફ જવા અનુગામી થયાં. ♦

નોંધ : શ્રી ભોગીલાલ શાહ લિખિત પુસ્તક “શ્રી રાધાવતાર” માંથી આ પ્રકરણ અનન્ય પરિવર્તનના તંત્રી વિભાગ દ્વારા સંકલિત કરવામાં આવ્યું છે.

हम होते तो क्या करते

स्वामी दयानंद सरस्वती के जीवन काल का एक प्रेरक प्रसंग है। स्वामीजी प्रतिदिन गुरु बिरजानंद की कुटिया साफ करते थे। एक दिन दरवाजे के पास कूड़ा एकट्ठा कर वे अन्य कार्य में व्यस्त हो गए। उन्हें अंत तक भी कूड़ा उठाना याद नहीं आया।

गुरु बिरजानंद प्रज्ञाचक्षु थे। वे ज्योंही कुटिया से बाहर निकले कि उनका पैर कचरे से टकराया और वे गिर गये। गिरते ही वे दयानंद पर उबल पड़े। क्रोध में तमतमाते हुए बोले, झड़झड़े! क्या कूड़े को ऐसे छोड़ा जाता है? क्या तुझे नहीं मालूम जब मैं यहाँ से प्रस्थान करूँगा तो टकरा जाऊँगा? फफ़ यह कहते हुए उन्होंने दयानंद को दो चार चाँटे भी लगा दिये।

दयानंद उस समय ग्लानि और पश्चाताप के साथ मौन खड़े थे। वे जानते थे क्रोधावेश की स्थिति में स्पष्टीकरण देना आग में घी उड़ेलने के समान है।

गुरु का गुस्सा जब शांत हुआ तो दयानंद ने उनके दोनों पैर पकड़कर कहा, झड़झड़ पूज्य गुरुदेव! आपश्री का शरीर अत्यधिक कमजोर है और मैं बलिष्ठ हूँ। अतः आप चाहे तो मुझे डंडे से पीटिए किन्तु अपने कोमल हाथों को कष्ट मत

दीजिए। अपने कृपाहस्त आशीर्वाद देने के लिए हैं। फफ़

दयानंद के इन शीतल वचनों ने गुरु की विषम मनः स्थिति को समता में रूपांतरित कर दिया।

आओ, अपना रियालिटी चेक करे, दयानंद जी के स्थान पर हम होते तो क्या करते?

क्या हम गुस्से का जवाब तुरंत गुस्से से नहीं देते?

क्या उस समय अपनी गलती को स्वीकारते?

झड़झड़ तो काम करो ऊपर से मार झेलोफ ऐसा विचार मन में नहीं आता?

झड़झड़ तो अच्छा है मैं इनका काम ही नहीं करूँगाफ क्या ऐसा नहीं बोलते?

झरोज तो मैं सही ढंग से काम करता हूँ, एक दिन भूल गया तो टूट पड़े?फ क्या ऐसा नहीं सोचते?

स्पष्ट है, हम विषम परिस्थिति में मन को संतुलित रखने के बजाय विषैला बना देते हैं।

ध्यान दें,

विषमता और समता दोनों मन की करामत हैं। मन उलझ गया तो पहेली है और सुलझ जाए तो सहेली है। सुख के फूल और दुःख के काँटे उगानेवाला मन ही है। मन विघटित हो जाए तो विषमता के गर्त में पटकता है और शांत हो जाए तो समता के बगीचे में रमण करता है।

एक व्यक्ति क्रोधावेश में बोल रहा हो और दूसरा भी उसी की भाषा में बोलने लग जाए तो अमंगल की स्थिति बन जाती है। यदि सामनेवाला सहिष्णुता का व्यवहार करता है, उसकी उत्तेजना को समता के ठंडे बस्ते में डालता है तो मंगल की स्थिति बन जाती है।

ध्यान दें, हवा के जिस झोंके से दीपक बुझता है उसी से दावानल भी सुलगता है। ♦

स्पोसरशिप के लिए

■ विनय दुगड, राजपूर

स्पोसरशिप पुरुषार्थ कर रहा है हर एक जीव।
पर मस्ती के नशे में डूबा हुआ था यह प्रमादी जीव।।
मन के अंदर चल रही थी छोटी छोटी बहुत सारी दुविधा।
पूज्यश्री की कृपा बरसी दी, उस अंतरात्मा की सुविधा।।
मन ने अंतरात्मा के सामने रख दिये दुविधा के वो सारे सवाल।
फिर अंतरात्मा ने किया समाधान और दे दिये सबके निम्न जवाब।।

* मन की पहली दुविधा *

क्या फर्क पड़ता है अगर मैं नहीं करता हूँ यह पुरुषार्थ?
उन बच्चों की व्यवस्था करने में नहीं हूँ मैं समर्थ।

* अंतरात्मा से मिली सुविधा *

पुरुषार्थ का वांचन, चिंतन और मनन ही नहीं है रूप।
स्पोसरशिप, रद्दी न्यूज़पेपर कलेक्शन भी है उसका एक रूप।
याद कर पत्रांक ७६ में परम कृपालुदेव के द्वारा कहे गये वो वचन।

सत्पुरुष की इच्छाओं की प्रशंसा करना एवं उसकी प्रसन्नाताका बनना है तुझे कारण।।
अगर हो गया यह तो फिर नहीं है जीव के १५ से ज्यादा भव।
और अगर यह नहीं हो पाया तो पता नहीं फिर करने है कितने भव।।

* मन की दूसरी दुविधा *

मैं तो सिर्फ सत्संग के लिए आया था इस मार्ग में।
फिर क्यों लग जाऊँ किसी दूसरे अन्य कार्य में।।

* अंतरात्मा से मिली सुविधा *

सत्संग में मुक्ति के लिए दिया जाता है ज्ञान का योग।
फिर उस समझन का किया जाता है संसार में प्रयोग।
नहीं है कमी पूज्यश्री के पास बच्चों के लिए धन की।
करुणामयी प्रभुवर को चिंता है तो सिर्फ हम सबकी।
इसलिए पूज्यश्री ने रची है हमारे लिए स्पोसरशिप की सुन्दर माया।
जिससे समझ में आ सके कि उस समझन को जीवन में कितना उतार पाया।।

* मन की तीसरी दुविधा *

क्यों करूँ यह पर्सनली नहीं मिली है मुझे आज्ञा प्रत्यक्ष।
आज्ञा का पालन कैसे पूरा कर पाऊँगा जो है अप्रत्यक्ष॥

* अंतरात्मा से मिली सुविधा *

शिष्यों की है संख्या है बहुत सारी पर पूज्यश्री का देह तो है सिर्फ एक।
संभव नहीं है दे एक एक जीव को प्रत्यक्ष आज्ञा जिनकी संख्या है अनेक॥
राजसेवक, चरणसेवक, दासानुदास से मिलती हमें जो आज्ञा।
समाई रहती है सिर्फ उसमें पूज्यश्री से मिली हुई प्रत्यक्ष आज्ञा॥

* मन की चौथी दुविधा *

अभी तो मैं नहीं कर पाया हूँ स्व का ही कल्याण।
फिर कहाँ से कर पायेगा यह जीव लोक कल्याण॥

* अंतरात्मा से मिली सुविधा *

हम सबके मार्ग में आने का बड़ा निमित्त बना है यह आश्रम।
पूज्यश्री के लोककल्याण भाव के कारण बना है यह आश्रम॥
हम कौन होते हैं जो कर सके किसी भी जीव का कल्याण।
क्योंकि मिलता है हर जीव को उसी के बांधे पूज्य का परिणाम।
इस पुरुषार्थ को करने से होता है सिर्फ स्व का ही कल्याण।
मिटता है स्वयं का दोष एवं खिलता है आत्मा

का गुण।

* मन की पाँचवीं दुविधा *

लोगों के पास स्पोर्ट्सशिप माँगने कैसे मैं जा पाऊँ।
अपने ही धन को इन बच्चों की पढ़ाई में क्यों न लगाऊँ॥

* अंतरात्मा से मिली सुविधा *

मोक्ष मुट्ठी में है यदि जीव में नहीं है मान का दोष।
ये पुरुषार्थ करने से कटता है पल-पल यह दोष॥
लोगों के पास जाने से टूटने लगता है जो बनी है अनादि से हमारी मान्यता।
आदरणीय के प्रति राग और तिरस्कार के प्रति द्वेष, सबके प्रति आति है समता॥
अंतरात्मा के जवाब से अब मन को मिल गया समाधान।
खिलाने आत्मज्योति के लिए अब मन नहीं कहेगा व्यवधान॥
मानता हूँ अंतरात्मा का जवाब हो गया है बहुत ही लंबा।
पर अब इससे मन कभी भी नहीं बनेगा रास्ते का खंभा॥

* उपसंहार *

हे प्रमादी जीव! मन की नहीं, दिल की सुन लेना अब आवाज़।
पूज्यश्री के प्रश्नता के कारण बनने का मौका जो मिला है आज॥
सच्चे हृदय से स्ट्रॉंग भाव कर, कर ले अभी से ही शुरू प्रयास।
मदद मिलती है पूज्यश्री से इसका भी होते रहेगा हर पल एहसास॥

અગત્યુક

■ ધીરુબહેન પટેલ

(૫)

‘અરરર ઈશાન! આ બધું પહેલેથી કહ્યું હોત તો! ખોટા પૈસા ના બગાડત ને! હશે, હવે થઈ ગયું તે થઈ ગયું. પણ મને લાગે છે કે ઈશાન! આ તો બહુ ભૂલ કરી! એમ કંઈ કોઈ કહે કે જતા રહો એટલે જતા રહેવાતું હશે? તારી જગ્યાએ હું હોત ને, તો એ પ્રતાપગિરિને બરાબર સીધો કરત, પણ તું પહેલેથી છે જ એવો!’

ઈશાન કંઈ બોલ્યો નહીં, પણ એના ચહેરા પર સહેજ સ્મિતનો ઉજાસ પથરાયો. એનું મોં અનાયાસે વધારે મલકી ઊઠ્યું. પ્રતાગિરિની સામે આશુતોષભાઈ! બાપરે! કેવી કમાલ થાય? પણ એ કલ્પનાચિત્રો જાગ્યાં તેવાં જ ભૂંસાઈ ગયાં. યાદ રહ્યો તે ગંગાનો અવિરત મંજુલ રવ અને ગુરુ કુંકારગિરિનો વત્સલ ચહેરો... જાણે એ જ અવાજ સંભળાય છે, ‘ભીતર દેખો બેટા!’

જાગૃતિ અને નિદ્રા વચ્ચેની એ એક જ ક્ષણ ગુરુની સ્મૃતિથી સુવર્ણમય બની ગઈ. ઈશાન જાગ્યો ત્યારે એટલો પ્રકુલ્લિત હતો.. જાણે સાધનામાં અને સહવાસમાં ક્યાંયે વિક્ષેપ પડ્યો જ નથી! નિત્યક્રમ પત્યા પછી સહેજ દિલગીર થઈને એણે આશુતોષને કહ્યું, ‘મને ખ્યાલ નહીં કે બધું તરત કહી દેવું જોઈએ.’

‘ઈટ્સ ઓલ રાઈટ!’

વાતચીત વધારે ચાલી નહીં. સમય થતાં ઈશાન પોતાના ઓરડામાં જઈ અનુવાદ કરવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. પણ મનમાં કશીક ખટક હતી. અહીં આવીને પોતે ભૂલ કરી છે. ભાઈને માથે બોજો વધાર્યો છે. હવે જેમ બને એમ જલદી કંઈક ગોઠવી લેવું જોઈએ.

આશ્રમમાં જાતજાતના ભક્તો આવતા; ક્યારેક પરદેશના રહેવાસીઓ પણ આવતા, જતી

વખતે ગદ્ગદ કંઠે કહેતા, ‘બાબા! ક્યારેક સેવાનો લાભ આપજો. અમારે ત્યાંનું મંદિર પણ જોવા જેવું છે, તમને ગમશે.’

પણ હવે તો પોતે સંન્યાસી નહોતો. કોઈનું આમંત્રણ સ્વીકારવાનો એને હક નહોતો. હવે તો જે કંઈ થાય તે આ વર્તમાનની ક્ષણને આધારે જ. એના બન્ને ભૂતકાળ સંપૂર્ણપણે ભુલાઈ જવા જોઈએ. આ જે દેહ છે, આ જે મન છે એ જ એની મૂડી છે. એનાથી જ જે કંઈ થાય તે કરવાનું. ઈશાન પાછો ટટાર થઈ ગયો. સ્વાધ્યાય અને જપની વચ્ચે વચ્ચે અજંપાની એક લહેર અથડાવા લાગી. આજ લગીનું તેનું જીવન ખૂબ સુરક્ષિત રહ્યું છે. પહેલાં પરિવારની વાડ હતી, પછી આશ્રમની. આજે તે માળો અને પિંજર બન્ને ખોઈ બેઠેલા પક્ષી જેવો છે. અફાટ ગગન સામે બે નાની દુર્બળ પાંખો - બસ, આટલું જ તેનું

જોર છે. ક્યાં જવાશે, શું થશે, કંઈ જ તે જાણતો નથી... ઠીક, જાણવાની જરૂર પણ શી છે? પરંતુ એ વાત થઈ બહારના જીવનની. તેનું કશું મહત્વ નથી. અંદર જ્યાં લગી બધું ક્ષેમકુશળ છે ત્યાં લગી ઈશાને શા માટે પરવા કરવી જોઈએ કે આવતી કાલની સવારે પોતાની આંખો ક્યાં ઊઘડશે અને સાંજે ક્યાં મીચાશે? પોતાની જાતને સંપૂર્ણપણે સોંપી દેવાની જે નિશ્ચિન પોતાની સાથે છે તેને. પછી જે કંઈ થશે તે બધું ઠીક જ થશે. ગુરુએ જે દીપ પ્રગટાવ્યો છે તેની નિરંતર રક્ષા કરવી એથી વિશેષ કોઈ પુરુષાર્થની એને જરાયે જરૂર નથી.

ખૂબ હળવે હૈયે એ અનુવાદ કરવા બેઠો. આટલી મજા તો ક્યારેય આવી નહોતી. એક પછી એક શબ્દો પોતાની મેળે જ પ્રગટતા જાય છે. ઘણા કલાકો પછી પગ અકડાઈ ગયા ત્યારે દેહભાન પાછું આવ્યું. ત્યારે સમજ પડી કે ભૂખ લાગી છે. બાજુમાં ઢાંકેલી થાળી પડી હતી. હાથ-મો ધોઈ એકલો હતો એટલે નિરાંતે બ્રહ્માર્પણ કરી જમવા લાગ્યો. મંત્ર ઉચ્ચારનોયે એક આનંદ છે. એના ગુંજારવથી એક હવા બંધાય છે. મન સમાહિત

થઈ જાય છે. ખાવાની ક્રિયા યજ્ઞમય બની જાય છે. પણ શહેરમાં એ બધું ન ચાલે.

શા માટે આવ્યો એ આ શહેરમાં? આશ્રમ છોડતી વખતે મનમાં કશો સ્પષ્ટ ખ્યાલ હતો જ નહીં. અનાયાસે જ એનાં પગલાં આ તરફ વળ્યાં હતાં... કદાચ મા યાદ આવી હતી. એ જાણતો હતો કે મા હવે નથી. એણે દેહ છોડ્યા પછી જ ઈશાનને લાગ્યું હતું કે સંસાર સાથેનું છેલ્લું બંધન તુટી ગયું. હવે એ ગમે ત્યાં જઈ શકે. ગમે તે કરી શકે. એને રોકનાર કે એને માટે રડનાર કોઈ હવે રહ્યું નથી. પણ આટલા સુદીર્ઘ આશ્રમવાસ પછી પણ જો એ અહીં જ પાછો આવ્યો તો એનો અર્થ એ જ થાય કે મમતાનો કોઈ અદીઠ તાર હજી એને વળગેલો રહ્યો છે. માની સ્મૃતિ જગાડવામાં એને આસાયેશ મળે છે.

અચાનક એને ખ્યાલ આવ્યો કે આ આખા ઘરમાં માની છબી તો છે જ નહીં! ખરેખર તો એને એ છબી જોવાની તીવ્ર ઈચ્છા હતી. મૂંગી બેઠેલી ધૂપસળી જેવી એ ઈચ્છાએ જ એની બુદ્ધિને ભુલાવામાં નાખી હતી. અને એનાં ચરણને અહીં ખેંચી આણ્યાં હતાં. ગુરુ સારું જ કહેતા

હતા, ‘યે બંદર કબ ડૂબો દેગા કુછ પતા ચલનેવાલા નહીં. સાવધાન રહેના બેટા. ખેલ દેખતે રહના!’

આશુતોષ સાચે જ થાકી ગયો હતો. છતાં ટેલિફોનની ઘંટડીનો પ્રભાવ એવો છે કે માણસ એના હુકમને તાબે થાય જ. ‘આશુભાઈ! અર્જવ બોલું છું. આજે પેલા પંડ્યાનો ફોન આવ્યો હતો. આપણે તપાસ કરવા મોકલ્યો હતો ને એ.’

‘શું કહ્યું એણે?’

‘અરે, આ આપણા ભાઈસાહેબ કંઈ સીધા નથી. પંડ્યો તો છેક એના હેડને મળી આવ્યો. કોઈ પ્રતાપગિરિ મહારાજ છે. એમણે કંઈ સારો રિપોર્ટ નથી આપ્યો. કહે છે કે આમ તો કાઢી મૂક્યા જેવું જ છે.’

‘વોટ નોન્સન્સ! મને ઈશાને બધું કહ્યું છે ને! એ મૂરખો એની મેળે ચાલી આવ્યો છે.’

‘હું નથી માનતો.’

‘કેમ? તારો પંડ્યો કંઈ સ્કેન્ડલ શોધી લાવ્યો છે?’

‘સ્કેન્ડલ જેવું તો નહીં પણ કહે છે કે કંઈ પ્રોપર્ટી મિસિંગ છે... બુક્સ, મેઈનલી તો. મને લાગે છે કે આપણે ઈશાનને એક વખત ત્યાં લઈ જઈને મોઢામોઢ બધુ

ક્લીઅર કરી લેવું જોઈએ. પાછળથી આપણને કશી ઉપાધિ ન થાય... તમને શું લાગે છે ?’

‘મને લાગે છે કે આપણે સૂઈ જવું જોઈએ. ગૂડ નાઈટ!’ કહી આશુતોષે ફોન મૂકી દીધો.

‘કોણ હતું?’ રીમાએ પૂછ્યું. એ સારી પેઠે જાણતી જ હોવી જોઈએ કે કોણ હતું અને શી વાત હતી. પણ આશુતોષને અત્યારે એ વાત નહોતી કરવી. એ સાચે જ ખૂબ થાકી ગયો હતો. પથારીમાં ભીંત તરફ પાસું ફેરવીને ધીમેથી બોલ્યો, ‘તું સૂઈ જા, સવારે વાત કરીશું.’

રીમાને કેટલું કહેવું, કેવી રીતે ગોઠવીને કહેવું એના વિચારો કરતો કરતો એ ઊંઘમાં સરી પડ્યો, પણ એ ઊંઘ રાતમાં એટલી બધી વાર ઊડી ગઈ અને પાછી આવી કે સવારે ઘરમાં જે ધમાલ મચી તે પણ એને પહેલાં તો સ્વપ્નનો જ એક ભાગ લાગી. પણ અવાજો વધારે પડતા મોટા અને એકધારા હતા. માંડ માંડ આંખો ખોલીને એ બેઠો થયો. એ રીમા જ હતી અને કોધના આવેશમાં હાંફતી હતી.

‘શું છે ? શું થયું ?’

‘હું જાઉં છું. તમે તો કંઈ કરવાના નથી. જે તે ડીસીશન હવે મારે જ

લેવું પડશે અને આઈ હેવ ડિસાઈડેડ - આજે જ છોકરાઓને લઈને હું ભાઈને ત્યાં જાઉં છું.’

‘રીમા! ડોન્ટ ગેટ એક્સાઈટેડ... શાંત થઈ જા.’

‘તમે તમારે શાંતિથી સૂઈ રહો. હું મારે જે કરવું હશે તે કરીશ.’ કહી રીમાએ કબાટ ખોલ્યું અને આશુતોષ ભણી પીઠ ફેરવીને અંદરથી કપડાં કાઢવા લાગી.

‘ઓ ગોડ!’ કહીને આશુતોષ ઊઠ્યો અને રીમા પાસે જવા લાગ્યો. ત્યાં બારણે ટકોરા પડ્યા.

‘શું છે કરણ ?’

કરણ રીમા સામે જોતો જોતો ધીમેથી બોલ્યો. ‘આઈ’મ સોરી!

રીમાએ જવાબ ન આપ્યો. આશુતોષને બરાબર સમજાતું નહોતું. પણ રીમા કરતાં કરણ પાસેથી જ કંઈક જાણી શકાશે એમ લાગવાથી એણે કરણ પાસે જઈને પૂછ્યું, ‘શું થયું છે ?’

‘નથિંગ! હું સાધુ અંકલ પાસે મેડિટેશન શીખતો હતો. મમ્મી ગોટ વાઈલડ.’

આશુતોષ રીમાને કંઈ કહેવા જતો હતો, પણ રીમાએ રડવા માંડ્યું હતું. રડતાં રડતાં જ એ બોલી, ‘મારે છોકરાને બાવો નથી

બનાવવો. હું એને લઈને જતી રહીશ. એને હોસ્ટેલમાં મૂકી દઈશ.. કંઈપણ કરીશ.’

‘ના ના, રીમા! રડ નહીં. એમ કંઈ કરણ સાધુ થઈ જવાનો છે ? બેચાર દિવસમાં એની મેળે કંટાળી જશે.’

‘આઈ કાન્ટ ટેઈક ધ રિસ્ક. જોતા નથી, છોકરો કેવો એની ઈન્ફલ્યુઅન્સમાં આવી ગયો છે ? હવે આ બંનેને એક ઘરમાં રખાય જ નહીં.’

‘હું એને આજે જ અર્ણવને ત્યાં મૂકી આવીશ, બસ ? ચાલ, છાની રહી જા.’

રીમા હજી ખુલ્લા કબાટ તરફ જોતી પલંગ પાસે જ ઊભી હતી. એનો હાથ પકડીને આશુતોષે કહ્યું, ‘આ બધું પછી ગોઠવજે. ચાલ, ચા પી લઈએ.’

ટેબલ પર કશી ખાસ વાતચીત થઈ નહીં. દૂધ પીને ઈશાન ઊઠતો હતો ત્યારે આશુતોષે કહ્યું, ‘જલદી તૈયાર થઈ જજે. આજે આપણે અર્ણવને ત્યાં જઈશું.’

‘વારુ!’ કહી ઈશાન ચાલ્યો ગયો.

આશુતોષ ખૂબ દુઃખી થઈ ગયો. ઈશાને કશો વિરોધ કર્યો હોત,

છેવટે બેચાર પ્રશ્નો પણ પૂછ્યા હોત તોય સારું લાગત. આ તો તરત હા પાડી દીધી. પોતે પણ જાણે એક પ્રતાપગિરિ ન હોય! પછી ગુસ્સો આવ્યો. ઈશાને એવું ધ્યાન બ્યાન શીખવવાની શી જરૂર હતી? ને કરણ પણ એવો! વહેલું ઊઠી જવાયું હોય તો જોગિંગ કરવા જવાનું કે હોમવર્ક કરવાનું... ત્યાં ઈશાનના રૂમમાં ભરાવાની શી જરૂર હતી? નકામી બધી ધમાલ કરી મૂકી આ લોકોએ - નહીંતર થોડા દિવસમાં બધું શાંતિથી પતી જાત. મન કચવાઈ ગયું આશુતોષનું. ફોન બોન કંઈ કરવો નથી. જઈને ઊભા રહેવાનું. નહીંતર સત્તર બહાનાં કાઢશે અર્થાત્.

સીતારામ મદદ કરવા આવ્યો, પણ ઈશાને હસીને એને પાછો વાળ્યો. આ ઓરડી સાથે થોડી આત્મીયતા બંધાવા માંડી હતી, સારું થયું જે થયું તે. પોતાનો સામાન થોડોક જ હતો, જરા વારમાં બધું સંકેલાઈ ગયું. હવે બેઠાં બેઠાં રાહ જોવાની આશુભાઈના તેડાની. પ્રાતઃસ્મરણ તો ક્યારનું પતી ગયું

હતું, પણ મનને એક ટેવ પડી ગઈ હતી. જરાક સમય મળે કે જપ એની મેળે ચાલુ થઈ જતો. વિચારોનો પ્રવાહ શિથિલ થતાં થતાં આખરે શાંત થઈ જતો. એક એવા આનંદમાં મન ડૂબી જતું, જેને કોઈ ઘાટઘૂટ નહીં, કોઈ આદિ નહીં, કોઈ અંત નહીં... તોયે એમાંથી પાછું ઊંચકાતુંયે ખરું, કોઈ લાગણી જાગતી, કોઈ વિચાર આવતો પણ હવે ઈશાન ડરતો નહોતો. જાણતો હતો કે આ અવરોધ ક્ષણિક છે. આવે અને જાય, વાદળાંની માફક, તેમાં આકાશને શું?

ઓશિયાળો ચહેરો લઈને કરણ આવ્યો. એને બહુ પસ્તાવો થતો હતો.

‘સોરી, સાધુ અંકલ! મારે લીધે જ તમારે જવું પડશે ને? આઈ હેઈટ માય મોમ!’

ઈશાનનો ચહેરો ગંભીર થઈ ગયો. કરણને પાસે ખેંચી લઈને માથે હાથ ફેરવતાં એણે કહેવા માંડ્યું, ‘કરણ! ફરી ક્યારેય આવું બોલીશ નહીં... યુ ડોન્ટ નો મધર્સ! તને ખબર નથી એ લોકોને કેટલો પ્રેમ

હોય છે પોતાના સંતાન પર...’

થોડી વાર વિચાર કરીને કરણે કહ્યું, ‘તો તમે રહી જાઓ ને? હું મમ્મીને કહું?’

‘ના સાધુ તો ચલતા ભલા!’

ઈશાનને હસવું આવી ગયું. વાત સાચી હતી. હવે એ સાધુ નહોતો. હવે એ કશું જ નહોતો... હળવું ફૂલ, હવામાં તરતું, એક પીછું! કે એક સૂકું પાન... જે ગમે ત્યાં ઊડી શકે, ગમે ત્યાં જઈને બેસી શકે.

એટલામાં સીતારામે આવીને કહ્યું, ‘શેઠ બોલવતે.’ ભલો માણસ હતો આ સીતારામ. એને કશુંક આપવું જોઈએ. થોડાક રૂપિયા હતા એમાંથી એક નોટ કાઢીને ઈશાને સામે ધરી. સીતારામે આનાકાની કરીને એ લઈ લીધી. કરણને મિહિકાની ચ્યુઈંગ ગમ આપીને ઈશાને બરડે એક ટપલી મારી. કરણના મનનો ભાર થોડો ઓછો થયો. એકાએક ઈશાનને વળગી પડીને એ બોલ્યો. ‘ગૂડ બાય અંકલ!’

‘ગૂડ બાય!’ ♦

(વધુ આવતા અંકમાં)

નોંધ : ધીરુબહેન પટેલની નવલિકા આગત્તુકનું આ સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ અનન્ય પરિવર્તનના તંત્રી વિભાગ દ્વારા આવરવામાં આવ્યું છે.

चारुदत्त

चम्पानगरी में भानू नामक श्रेष्ठी रहता था, उसे चारुदत्त नामक पुत्र था। युवा होते ही पिता ने योग्य कन्या के साथ उसका ब्याह करवाया, परंतु किसी कारणवश वैराग्य आ जाने से, विषय से विरक्त होकर, वह अपनी स्त्री के पास जाता नहीं था। इससे उसके पिता ने चातुर्य सीखने के लिए उसे एक गणिका के घर भेजा। चारुदत्त धीरे धीरे उस गणिका पर आसक्त बना। अंत में उसने वेश्या के प्रेम में वश होकर अपना घर भी छोड़ दिया और बारह वर्ष तक वेश्या के घर रहा। पिता भानू श्रेष्ठी का अंत समय आया, तो उसने पुत्र को बुलाकर कहा, 'हे वत्स! तूने जन्म से लेकर आज तक मेरा वचन माना नहीं परंतु अब यह अंतिम एक वचन मानना। जब कभी संकट पड़े तब नवकार मंत्र को याद करना।' यह कहकर उसके पिताने मृत्यु पायी। थोड़े दिन के बाद उसकी माता ने भी मृत्यु पायी। चारुदत्त ने दुर्व्यसन से मातापिता की सर्व लक्ष्मी उड़ा दी। चारुदत्त की स्त्री अपने पिता के घर चली गयी।

यहाँ जब धन खूट गया तब स्वार्थी वेश्याने उसे घर से निकाल दिया, इससे वह श्वसुर के घर आया। श्वसुर से कुछ धन लेकर वह जहाज में चढ़ा। देवयोग से जहाज टूटा। परंतु पुण्ययोग से लकड़ी का तख्ता पाकर कुशलक्षेम किनारे पर पहुँचा। वहाँ से अपने मामा के घर गया। वहाँ से द्रव्य लेकर कमाने के लिये पगदण्डी पर चल पड़ा। मार्ग में डकैती पड़ी और सर्व धन चोर ले गये। फिर से दुःखी होकर पृथ्वी पर भटकने लगा। इतने में कोई योगी मिला। उससे आधा आधा भाग ठहराकर, रसपूषिका में से रस लेने माँची पर बिठाकर उसको कूपिका में उतारा। रस का कुंभ भरकर उपर आया तो कुंभ लेकर योगी ने माँची कूपिका में डाल दी। चारुदत्त कुएँ में गिरा और योगी भाग गया। वहाँ कोई मृत्यु पाते पुरुष को उसने नवकार मंत्र सुनाया। तीसरे दिन चंदन गोह वहाँ रस पीने आयी।

तीन दिन का क्षुधातुर चारुदत्त उसकी पूँछ पकड़कर बड़े कष्टपूर्वक बाहर निकला। आगे चलते हुए उसके मामा का पुत्र रुद्रदत्त उसे मिला। रुद्रदत्तने कहा, 'दो भेड़ लेकर हम सुवर्णद्वीप चले?' चारुदत्त के हाँ कहने पर दो भेड़ लेकर वे समुद्रकिनारे पर आये। बाद में रुद्रदत्त ने कहा, 'यहाँ भारंड पक्षी आयेगा। वह माँस की बुद्धि से हमें उठाकर सुवर्णद्वीप में लें जायेगा। हम चमड़े को छेदकर बाहर निकलकर वहाँ से सुवर्ण लायेंगे।' चारुदत्त बोला, 'यह बात तो सही लेकिन हम से जीव वध कैसे होगा? इतने में तो रुद्रदत्त ने शस्त्र का वार करके

एक भेड़ को मार डाला। उसके बाद वह दूसरे पर वार करने लगा तो चारुदत्त ने भेड़ को नवकार मंत्र सुनाया। भेड़ ने अनशनव्रत ग्रहण किया। तत्पश्चात् दोनों भेड़ की भाथी के चमड़े में घुसे। भारंड पक्षी वह लेकर उड़ा। मार्ग में दुसरा भारंड पक्षी सामने मिलने से उसके साथ युद्ध होने के कारण भारंड मुख में से चारुदत्तवाली भाथी गिर पड़ी। भाथी सहित चारुदत्त एक सरोवर में गिर पड़ा। उसमें से बाहर निकलकर वह स्थान पर भटकने लगा।

क्रमानुसार एक चारण मुनि उसको दिखे। मुनि को प्रणाम करके वह उनके पास बैठा। मुनि बोले, 'अरे भद्र! इस अमानुष स्थल पर तू कहाँ से आया?' तो उसने अपना सर्व दुःख बताया। सो मुनिराज ने छठे व्रत का वर्णन किया। कोईभी दिशा में अमुक योजन से आगे जाना नहीं। इस व्रत को पालने से उन उन दिशा में अनेक भावि पापों से बच सकते हैं। चारुदत्त ने प्रीति से दिग्विरति व्रत ग्रहण किया।

इस अरसे में किसी देव ने आकर प्रथम चारुदत्त को और बाद में मुनि को वंदना की। उस समय कोई दो विद्याधर ने उस देव को पूछा: 'हे देव! आपने साधु को छोड़कर प्रथम इस गृहस्थ को क्यों शीश झुकाया?' देव बोले, 'पूर्व पिप्पलाद नामक ब्रह्मर्षि कई लोगों को यज्ञ कराकर पापमय शास्त्रों का प्ररुपण करके नर्क में गये थे। वहाँ से निकलकर पिप्पलाद पाँच भव तक बकरा बने। पाँचवें भव में वे यज्ञ में ही होमे गये। छठा भव भी बकरा हुए, परंतु उस भव में इस चारुदत्त ने अनशन कराकर नवकार मंत्र सुनाया। उसकी महिमा से मृत्यु पाकर वह स्वर्ग में गया, वह देव मैं हूँ। अवधिज्ञान से पूर्वभव जानकर मेरे इस गुरु ने दिये हुए नवकारमंत्र की महिमा कहने और उपकारी गुरु की वंदना करने मैं यहाँ आया हूँ। पूर्व में मेरे पर किये उपकार से मैंने प्रथम वंदन उन्हें करके, बाद में साधू को वंदना की है।' इस प्रकार की हकीकत सुनकर चारुदत्त ने वैराग्य पाकर दीक्षा ग्रहण की और अनेक प्रकार की तपस्या करके वह स्वर्ग गया। जिस प्रकार चारुदत्त दिग्विरति व्रत न लिया होने से अनेक स्थान पर भटककर दुःखी हुआ, उस प्रकार जो प्राणी व्रत ग्रहण नहीं करेंगे तो दुःखी होंगे, इससे भव्य प्राणियों को दिग्विरति व्रत अवश्य ग्रहण करना चाहिये।

सूचना: दिग्विरति व्रत याने निश्चित की हुई सीमा से बहार न जाना। ♦

सौजन्य: जिन शासन के चमकते हीरे

એક નાની વાર્તા

એક તપસ્વી જંગલના એકાંત વિસ્તારમાં નાની ઝૂંપડી બનાવીને રહેતા હતા. એક દિવસ કોઈ માણસ એને મળવા માટે આવ્યો. એનો ચહેરો જ એ ખૂબ દુઃખી હશે એવું લાગતું હતું. તપસ્વીએ એમને પૂછ્યું, ‘ભાઈ, તું કોણ છે?’ નવા આવેલા માણસે કહ્યું, ‘મહાત્મા! હું સુખ છું.’ મહાત્મા હસી પડ્યા અને પૂછ્યું, ‘તું પોતે સુખ છે, તો પછી આટલો બધો દુઃખી કેમ દેખાય છે?’

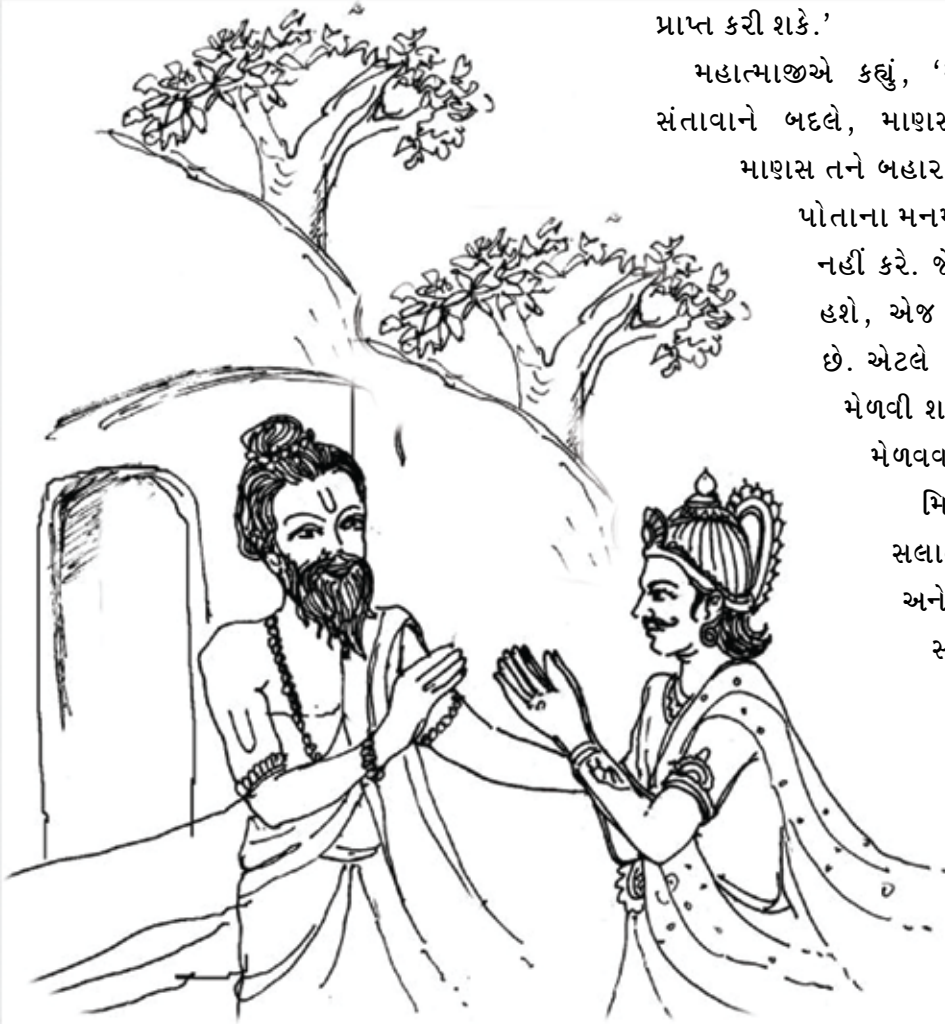
સુખે પોતાની વ્યથા વ્યક્ત કરતા કહ્યું, ‘મહારાજ, સારા લોકો મને પ્રાપ્ત કરે એ તો સમજી સકાય, અને

મને પણ એ ગમે, પરંતુ અનેક પ્રકારના દુર્ગુણોથી ખરડાયેલા રાક્ષસ જેવા માણસો પણ મને સહજતાથી પ્રાપ્ત કરીને પોતાની પાસે રાખે છે. એ વાતનું મને દુઃખ છે.’ તપસ્વીએ કહ્યું, ‘પણ તું એવી જગ્યાએ સંતાઈ જા, કે જ્યાં માત્ર સારા માણસોની જ અવર-જવર હોય; જ્યાં ખરાબ માણસો ડોકાતા પણ ન હોય એવી જગ્યાએ તું છૂપાઈને રહીશ તો એ તને નહીં મેળવી શકે.’ સુખે નિઃસાસો નાખતા કહ્યું, ‘અરે મહાત્માજી! એમ પણ કરી ચૂક્યો છું. હું ગમે ત્યાં સંતાઉં, આમ છતાં આ લુચ્યા માણસો મને શોધી કાઢે છે! આપ મને કોઈ એવો ઉપાય બતાવો કે મને માત્ર લાયક માણસો જ પ્રાપ્ત કરી શકે.’

મહાત્માજીએ કહ્યું, ‘એક ઉપાય છે. તું બહાર સંતાવાને બદલે, માણસના મનમાં જ સંતાઈ જા.

માણસ તને બહાર શોધવાના પ્રયત્ન કરશે પણ પોતાના મનમાં શોધવાનો પ્રયાસ ક્યારેય નહીં કરે. જે માણસો ડાહ્યા અને સમજી હશે, એજ પોતાના મનને જોતા હોય છે. એટલે માત્ર તને આવા માણસો જ મેળવી શકશે અને બાકીના બધા તને મેળવવાને માટે દોડતા રહેશે.’

મિત્રો! મહાત્માજીની આ સલાહ સુખને ખૂબ ગમી ગઈ અને એ આવીને આપણા મનમાં સંતાઈ ગયું છે. આપણે બહાર એને શોધવા માટે ખૂબ દોડાદોડી કરીએ છીએ પણ એ મળતું નથી. સુખ મેળવવું હોય તો એ માત્ર આપણું પોતાનું મન જ આપી શકે. ♦

LET DOWN YOUR HAIR !

■ Utsavi Chheda

Even people who don't pay much attention to their hair, do begin to take care when it starts to thin or fall. You may feel somewhat betrayed; you've been kind to your hair, bought expensive shampoos and kept up with regular maintenance and this is how it rewards you by falling out?

On average, we grow half an inch of new hair each month. Breakage and splitting ends sometimes make it hard for us to see this growth. We want our hair to continuously grow and often we are impatient about the time it takes. The rate at which hair grows is genetic.

Hair is technically part of your skin, although like fingernails and toenails, it grows and separates from your skin. The average

head contains around 1,00,000 hair follicles and your entire body is home to around 5 million hair follicles. For something that you play with, obsess over, color, cut and twist into odd shapes, hair is surprisingly dead, not that you should ignore or mistreat it! For something that's dead, hair is quite capable of responding to good treatment or bad.

The best way to think of the way hair grows is to picture a garden. How well it grows is completely a result of what is happening **"underground."**

Every single strand of hair consists 90% of protein which means that it requires an adequate dose of protein to grow. Thus it makes sense to add proteins to your meals than to your shampoos.

If you do not consume enough protein, your body will ration the quantity available by cutting off the supply to the hair follicles.

Protein and moisture have an interdependent relationship. A proper moisture protein balance is important for the overall quality of your hair. One without the other leads to breakage. Protein deficient hair has a decreased ability to retain moisture from water.

There can be several factors behind hair loss such as environmental effects, aging, too much stress, erratic sleeping patterns or late night sleeping, excessive smoking, nutritional deficiencies, hormonal imbalance, genetic factors, scalp infections, use of wrong or chemically enriched

hair products, certain medicines and medical conditions like thyroid disorder, autoimmune diseases, polycystic ovary syndrome (PCOS), iron-deficiency anemia and chronic illnesses.

5 Natural Ways to Prevent Hair Loss

When you flip through the pages of a magazine or surf over the internet, you may be flooded with numerous advertisements for hair products and treatments but the best kept secret for those long and lovely locks can be found in your kitchen pantry.

1. Add iron and protein to your diet. They are the two basic elements required for hair growth. Also, add foods rich in omega-3 fatty acids, zinc, Vitamin A and C. All of these strengthen hair follicles.

2. Natural juices like that of onion, garlic or ginger are known to promote hair growth. Apply them on the scalp, leave it overnight and wash.
3. Though a traditional and outdated technique, oiling your hair is crucial. Use almond oil, coconut oil, castor oil or even olive oil works

wonders. Massage on the scalp and leave it on for at least 30 to 45 minutes. Hot oil or steam also helps. Steam increases the flow of natural oils produced by the scalp.

4. Aloe vera juice is to prevent hair loss. You can also apply the fresh aloe vera gel to the scalp and the strands. Aloe vera balances the pH levels of the scalp. It is great for dry, fizzy hair.

5. Our very own desi superfood, amla is great to check hair loss. This Indian gooseberry can be powdered and made into a paste and applied. You can also mix some shikakai to enhance the benefits. The most effective way in reducing hair fall is to drink amla and shikakai juice. ♦

What goes around comes around

■ Contributed by a Reader

One day a man saw an old lady, stranded on the side of the road, but even in the dim light of day, he could see she needed help. So he pulled up in front of her Mercedes and got out. His Pontiac was still sputtering when he approached her.

Even with the smile on his face, she was worried. No one had stopped to help for the last hour or so. Was he going to hurt her? He didn't look safe; he looked poor and hungry. He could see that she was frightened, standing out there in the cold. He knew how she felt. It was those chills which only fear can put in you. He said, "I'm here to help you, ma'am. Why don't you wait in the car where it's warm? By the way, my name is Bryan Anderson."

Well, all she had was a flat tire, but for an old lady, that was bad enough. Bryan crawled under the car looking for a place to put the jack,

skinning his knuckles a time or two. Soon he was able to change the tire. But he had to get dirty and his hands hurt. As he was tightening up the lug nuts, she rolled down the window and began to talk to him. She told him that she was from St. Louis and was only just passing through. She couldn't thank him enough for coming to her aid.

Bryan just smiled as he closed her trunk. The lady asked how much she owed him. Any amount would have been all right with her. She already imagined all the awful things that could have happened had he not stopped. Bryan never thought twice about being paid. This was not a job to him. This was helping someone in need and God knows there were plenty, who had given him a hand in the past. He had lived his whole life that way and it never occurred to him to act any other way. He told

her that if she really wanted to pay him back, the next time she saw someone who needed help, she could give that person the assistance they needed and Bryan added, "And think of me." He waited until she started her car and drove off. It had been a cold and depressing day but he felt good as he headed for home, disappearing into the twilight.

A few miles down the road the lady saw a small cafe. She went in to grab a bite to eat and take the chill off before she made the last leg of her trip home. It was a dingy looking restaurant. Outside were two old gas pumps. The whole scene was unfamiliar to her. The waitress came over and brought a clean towel to wipe her wet hair. She had a sweet smile, one that even being on her feet for the whole day couldn't erase. The lady noticed the waitress was nearly eight

months pregnant but she never let the strain and aches change her attitude. The old lady wondered how someone who had so little could be so giving to a stranger. Then she remembered Bryan.

After the lady finished her meal, she paid with a hundred dollar bill. The waitress quickly went to get change for her hundred dollar bill but the old lady had slipped right out the door. She was gone by the time the waitress came back. The waitress wondered where the lady could be. Then she noticed something written

on the napkin.

There were tears in her eyes when she read what the lady wrote: "You don't owe me anything. I have been there too. Somebody once helped me out, the way I'm helping you. If you really want to pay me back, here is what you do, do not let this chain of love end with you." Under the napkin were four more \$100 bills.

Well, there were tables to clear, sugar bowls to fill and people to serve but the waitress made it through another day. That night when she got home from

work and climbed into bed, she was thinking about the money and what the lady had written. How could the lady have known how much she and her husband needed it? With the baby due next month, it was going to be hard... She knew how worried her husband was and as he lay sleeping next to her, she gave him a soft kiss and whispered soft and low, "Everything's going to be all right. I love you, Bryan Anderson."

There is an old saying "What goes around comes around." ♦

The Wooden Bowl

■ Contributed by a Reader

A frail old man went to live with his son, daughter-in-law and a four-year old grandson. The old man's hands trembled, his eyesight was blurred and his step faltered.

The family ate together nightly at the dinner table. But the elderly grandfather's shaky hands and failing sight made eating rather difficult. Peas rolled off his spoon onto the floor. When he grasped the glass often milk spilled on the tablecloth.

The son and daughter-in-law became irritated with the mess. "We must do something about grandfather," said the son. "I've had enough of his spilled milk, noisy eating and food on the floor. So the husband and wife set a small table in the corner. There, grandfather ate alone while the rest of the family enjoyed dinner at the dinner table. Since grandfather had broken a dish or two,

his food was served in a wooden bowl. Sometimes when the family glanced in grandfather's direction, he had a tear in his eye as he ate alone. Still, the only words the couple had for him were sharp admonitions when he dropped a fork or spilled food. The four-year-old watched it all in silence.

One evening before supper, the father noticed his son playing with wood scraps on the floor. He asked the child sweetly, "What are you making?" Just as sweetly, the boy responded, "Oh, I am making the bowl for you and mama to eat." The four-

year-old smiled and went back to work. The words so struck the parents that they were speechless. Then tears started to stream down their cheeks. Though no word was spoken, both knew what must be done. That evening the husband took grandfather's hand and gently led him back to the family table. For the remainder of his days he ate every meal with the family. And for some reason, neither husband nor wife seemed to care any longer when a fork was dropped, milk spilled, or the tablecloth soiled. ♦

My Mom only had one eye

My mom only had one eye. I hated her... She was such an embarrassment. She cooked for students and teachers to support the family.

There was this one day during elementary school where my mom came to say hello to me. I was so embarrassed.

How could she do this to me? I ignored her, threw her a hateful look and ran out. The next day at school one of my classmates said, "EEEE, your mom only has one eye!"

I wanted to bury myself. I also wanted my mom to just disappear. I confronted her that day and said, "If you're only gonna make me a laughing stock, why don't you just die?"

My mom did not respond... I didn't even stop to think for a second about what I had said, because I was full of anger. I was oblivious to her feelings.

I wanted her out of that

house, and have nothing to do with her. So I studied real hard, got a chance to go abroad to study.

Then, I got married. I bought a house of my own. I had kids of my own. I was happy with my life, my kids and the comforts. Then one day, my Mother came to visit me. She hadn't seen me in years and she didn't even meet her grandchildren.

When she stood by the door, my children laughed at her, and I yelled at her for coming over uninvited. I screamed at her, "How dare you come to my house and scare my children! GET OUT OF HERE! NOW!!!"

And to this, my mother quietly answered, "Oh, I'm so sorry. I may have gotten the wrong address" and she disappeared out of sight.

One day, a letter regarding a school reunion came to my house. So I lied to my wife that I was going on a business trip. After the reunion, I went

to the old shack just out of curiosity.

My neighbors said that she died. I did not shed a single tear. They handed me a letter that she had wanted me to have.

My dearest son,

I think of you all the time. I'm sorry that I came to your house and scared your children. I was so glad when I heard you were coming for the reunion. But I may not be able to even get out of bed to see you. I'm sorry that I was a constant embarrassment to you when you were growing up.

You see.....when you were very little, you got into an accident and lost your eye. As a mother, I couldn't stand watching you having to grow up with one eye. So I gave you mine.

I was so proud of my son who was seeing a whole new world for me, in my place, with that eye.

With all my love to you,
Your mother. ♦

■ Neepa Parekh

Kidzone is an exclusive space in our magazine Ananya Parivartan, especially for the little ones to get entertained & learn the basics in a fun way.

Here the kids can rack their brains with the puzzles & brain teasers & also unwind by indulging in some creative art & Craft activities that we have for them.

We even have a story section for the kids to brush up on their reading skills and at the same time imbibe qualities & virtues to better one's self.

Kidzone encourages fun learning...

So to all the kids out there Enjoy... ♦

A Milk-maid had been to the meadow to milk her cows. Now she was returning home with a pail of milk her head.

She thought, "I will make cream and butter out of this milk. Then selling them, I will buy eggs and when they hatch, I shall have a good poultry farm."

She further thought, "I shall sell some of my fowls and buy a fine dress. Seeing it on my body at the fair all the boys will admire me. But I will turn them away just losing my head at them."

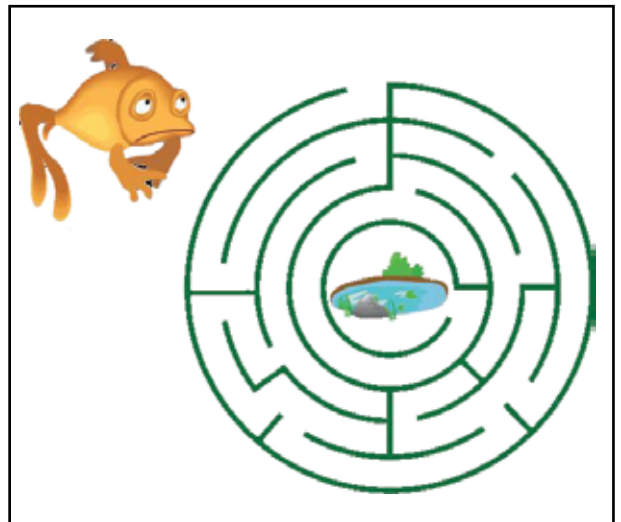
Lost in day dreams, she forgot about the pail on her head. She tossed her head with a jerk and he

pail of milk came tumbling down. it was broken and all the milk got spilt.

"Dear O dear!" she cried, "I have lost my all."

MORAL : Don't count your chickens before they are hatched. ♦

Compiled by Forum Shiyad

NATIONAL

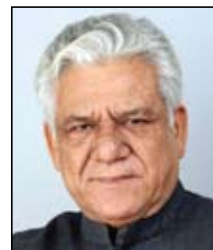
- General Anti Avoidance Rule (GAAR) will be effective from the 1 April, 2017.
- Second Scorpene Class Submarine INS Khanderi launched

- Indian Railways launch IRCTC Rail Connect App to promote ease of ticketing through digital transactions

- Four Indian American Scientists selected for Presidential Awards
- Sex ratio in Haryana touches 900-mark for first time in 20 years
- India and Pakistan exchanged list of their nuclear installations and facilities under the Agreement on the Prohibition of Attack against Nuclear installations
- Veteran actor Om Puri passes away
- Government launches Cyber Swachhta Kendra in New Delhi
- Edappadi K Palaniswamy sworn-in as Chief Minister of Tamil Nadu

BUSINESS

- FDI inflow increases by 18% to \$46 billion in 2016: DIPP
- RBI keeps key rates unchanged in 6th bi-monthly monetary policy review
- India signs \$201.50 million Financing Agreement with World Bank for 'Third Technical Education Quality Improvement Program' (TEQIP) III
- India, Asian Development Bank (ADB) ink \$375 million loan pact for East Coast Economic Corridor

INTERNATIONAL

- India inks deal with UAE for strategic oil reserves storage

SPORTS

- Portuguese footballer Cristiano Ronaldo named the World's best player for 2016

SCIENCE & TECHNOLOGY

- Astronomers discover 7 new Earth-sized exoplanets that may sustain life
- ISRO successfully launches record 104 satellites in single mission
- New fault in Indian Ocean may trigger earthquakes in future: Study
- Scientists claim discovery of Zealandia, a submerged continent in Pacific Ocean

HIGHLIGHTS OF BUDGET 2017-18

- Union Finance Minister Arun Jaitley presented the Union Budget 2017. It was fourth annual budget presented by Arun Jaitley as Finance Minister. This was also first time no separate Railway Budget was presented.
- Demonetization is expected to have a transient impact on the economy and lives of people and is a bold and decisive measure that will lead to higher GDP growth and not spill over next fiscal.
- Farmer credit fixed at record level of Rs.10 trillion to ensure flow to underserved areas. Long-term irrigation fund in NABARD increased from Rs 20,000 crore to Rs40,000 crore. Dairy processing infrastructure fund with a corpus of Rs. 2000 crore will be created.
- Government's Mission Antyodaya targets to bring 1 crore households out of poverty by 2019.
- 100% rural electrification will be achieved by May 2018
- Sum of Rs. 1,84,632 crore allocated for women and children. 500 crore allocated for Mahila Shakthi Kendras.

- National Testing Agency will be established for all entrance exams, freeing up CBSE, AICTE and other bodies.
- Aadhaar-based smartcards will be issued to monitor health of senior citizens.
- Railway lines of 3,500km to be commissioned.
- Competitive ticket-booking facility will be introduced; service charge withdrawn for tickets booked on IRCTC.
- Rs. 64,000 crore allocated for national highways.
- Rs. 10,000 crore will be allocated to Bharat Net programme.
- Foreign Investment Promotion Board (FIPB) to be abolished

- Government to launch two new schemes to promote BHIM app, including cashback scheme for merchants
- Aadhaar Pay will be launched for people who don't have mobile phones.
- Head post-office to be used for passport services.
- Cash transactions above Rs. 3 lakh banned.
- Personal Income Tax: Rate reduced to 5% for income bracket of Rs. 2.5-5 lakh; All other categories to get uniform benefit of Rs. 12,500 per person; Surcharge on income bracket Rs. 50 lakh- Rs. 1 crore will be levied
- Not many changes to excise duties in GST regime.
- Time period of revising tax returns reduced to 12 months
- Corporate tax rate: MSMEs' (annual turnover less than Rs.50crore) rate reduced to 25%.
- Limit of cash donation for charitable trusts reduced to Rs. 2,000.

Quick Recipes
that save your time,
use this precious time to
connect to the Divine.

Double Meetha

INGREDIENTS :

2 cups full fat milk, 1/4th tsp Elaichi powder, 4-5 strands of kesar, 1/4th cup jaggery, ½ cup of water, 6 brown bread or white bread slices, Ghee for shallow frying, 1 tbsp chopped cashew nuts, ½ tbsp raisins, 1 tbsp sliced almonds

METHOD :

Heat the milk on a medium flame. When it starts to boil, reduce flame and cook till milk quantity is reduced to half (around a cup). Stir in between occasionally to prevent stickup. Add saffron strands and elaichi powder and mix well. Remove it from flame and keep aside. Transfer it to a bowl, cool at room temperature

and refrigerate. Take water and jaggery in a pan and prepare sugar syrup of 1 thread consistency. Remove edges of bread slices and cut each slice into 2 triangles. Now make the breads crispy either by deep frying, shallow frying or toasting them. Then dip each bread into the prepared jaggery syrup. Array it in a deep serving plate. Pour the thickened milk over it. Garnish it with almonds, raisins and cashew nuts. Serve it as room temperature or place in the refrigerator for 30 minutes to chill before serving

Baked Ragda Pattice :

INGREDIENTS :

1 kg kachha kela, 1½ cup soaked ragda vatana, 4 tsp ginger chilli paste, ½ tsp cinnamon clove powder, ½ tsp haldi, Juice of one lemon, salt to taste

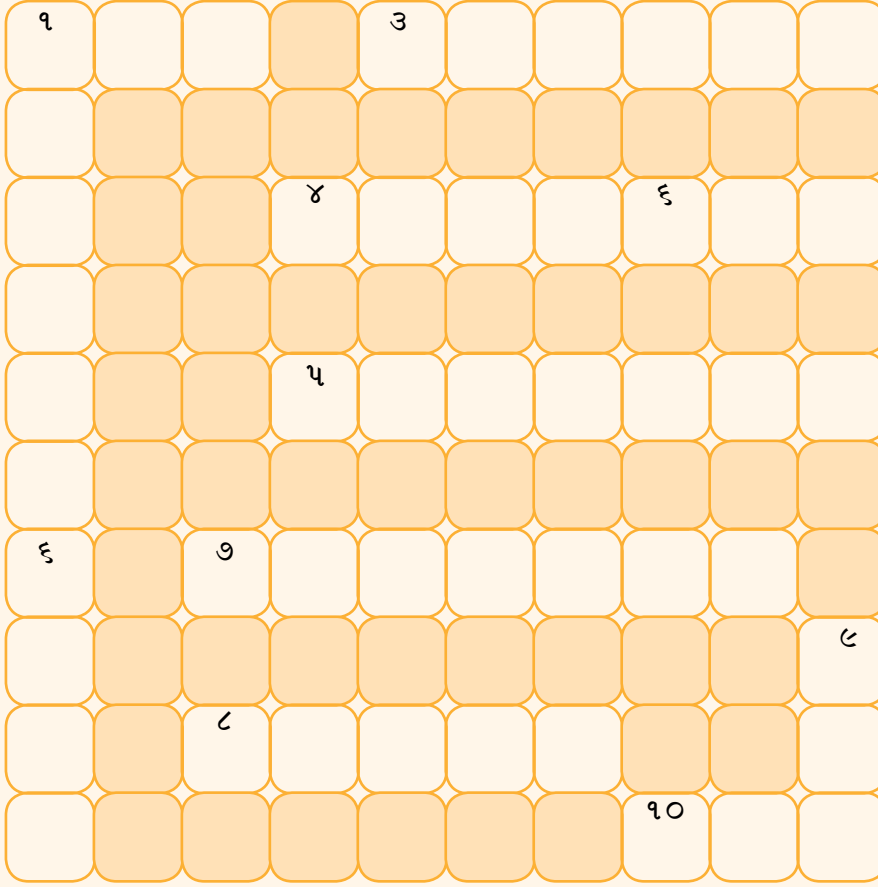

For sweet chutney – dates and tamarind

For green chutney – Coriander leaves, green chillies, peanuts, capsicum, sugar, lemon juice and salt.

METHOD :

Boil the bananas and mash them. Add salt, ginger paste and lemon juice. Put ½ tsp soda bi-carbonate in soaked vatana and boil in a pressure cooker. When done add salt, haldi, chilli ginger paste and cinnamon clove powder. Grease a backup tray and spread half of the banana mixture. Then spread green chutney over it. Then spread the ragda on it and on top of the ragda spread sweet chutney with the remaining banana mixture. Pour 3 tbsp of oil and bake in a hot oven till golden brown.

આડી ચાવીઓ :

- ૧) કોઈ સેવવું નહીં (૩)
- ૩) વૈરાગ્ય ભાવનાએ ભૂષિત એવા..... ગ્રંથ ચિંતન કરવા જેવા છે. (૬)
- ૪) નું બળ વધે તે પ્રકારનો સત્સંગ, સત્શાસ્ત્રનો પરિચય કરવો (૭)
- ૭) જો મન કષાયી થઈ ગયું હોય તો..... વિચારવો (૭)
- ૮) પરમ ગંભીર અને સૂક્ષ્મ છે (૫)
- ૧૦) છ દ્રવ્ય આખા લોકમાં ફેલાયેલા છે. (૩)

ઊભી ચાવીઓ :

- ૧) કુંદકુંદ આચાર્યજીએ પ્રકાશ્યો છે. (૬)
(અહીં છેલ્લા ખાનામાં ૨ અક્ષર લખવા.)
- ૬) કેવા સરળ હતા !
પાંચ મહાવ્રત અંગીકાર કર્યા (૪)
- ૮) એટલે આત્મા પોતાના સ્વભાવમાં સ્થિર થાય તે. (૩)

FORTHCOMING EVENTS

19 March 2017

◆ Param Gyaan Sabha

30 April 2017

◆ Param Gyaan Sabha

23 to 26 March 2017

◆ Sadhana Shibir

7 May 2017

◆ Param Gyaan Sabha

9 April 2017

◆ Mahaveer Jayanti Celebration & Param Krupaludev Dehotsarg Divas

Om Shree Prem Acharayaji's Satsang DAILY relay on **ARIHANT CHANNEL** at 9 am/11.10 pm

Om Shree Prem Acharayaji's Satsang is available live on

www.vitraagvigyaan.org

PUBLISHED BY: Printed and Published by Himanshu Gandhi on behalf of Spiritual Impressions Private Limited and Printed at M/s. Hemprints at Chowgule House, Amrut Nagar, Off. M.V. Road, Chakala Naka, Andheri (East), Mumbai 400093 and Published from 703, Sharda Chambers, 15, New Marine Lines, Mumbai 400020.

EDITOR : Dr. Meena Gosar.

DESIGN : Hari Creation - 9561437108

CORRESPONDENCE ADDRESS

Spiritual Impressions Private Limited

703, Sharda Chambers, 15, New Marine Lines, Mumbai 400020

Tel: +91 22 22060477 Email: info@simpl.in

From Us... to You

ANANYA PARIVARTAN is the Bi-monthly spiritual magazine and an initiative of the **SHRIMAD RAJCHANDRA AATMA TATVA RESEARCH CENTRE**, located at Parli, Khopoli-Pali Road, Tal: Sudhagad, Dist: Raigad, Maharashtra.

ANANYA PARIVARTAN means an unprecedented change – a change which has never before come about in our lives since ages, a change which leads to improved life, relationships, positive creative thinking, self confidence, reduction of negativities like anger, malice etc. and a change ultimately leading to permanent bliss. It attempts to introduce you to your own true self.

ANANYA PARIVARTAN contains ample material for spiritual deep thinking such as discourses by an Enlightened Master, real life changing experiences of aspirants, motivational stories, health and fitness articles, funny anecdotes, puzzles and much more in 3 languages, Gujarati, Hindi and English.

Embark on a great adventure by subscribing for 1 year (Rs.400/-), 2 years (Rs. 750/-) or 3 years (Rs.1000/-).

Gift a Subscription to your near and dear ones, relatives, friends, colleagues... & earn punya.

For Inquiries, contact – info@simpl.in or 22060477 or visit www.vitraagvigyaan.org

For Subscription and Other Details Contact

Ahmedabad	Priti Shah	09898701070	prishah927@gmail.com
Anand	Amitbhai Shah	09824081071	pinami@yahoo.com
Bengaluru	Kiranben Sanghrajka	09448906066	kirankjs@yahoo.com
Chennai	Paresh Sanghvi	09840202363	pareshsanghvi@rediffmail.com
Delhi	Shakunji Jindal	09971947111	shakun.jql@gmail.com
Dhule	Dhirajlal P. Shah	09423324822	dpshah37@hotmail.com
Dubai	Satishbhai Pai	07045378287	satishspy@gmail.com
Gadag	Virendrabhai Lodaya	09448165256	pushpacotton@gmail.com
Hubli	Anilji Ostwal	09448453747	anilostwal@yahoo.co.in
Hyderabad	Paras Vora	09505278201	parasvora9@hotmail.com
Jabalpur	Kirtibhai Savla	09300103641	kirti_savla@yahoo.com
Jamshedpur	Meena Bhayani	09430315223	bhayanimeena10@gmail.com
Kolkata	Manojbhai Desai	09831270630	manojdesai02111962@gmail.com
Mumbai	SIMPL Office	022 22060477	info@simpl.in
Pune	Rupesh Gopani	07875786100	rgopani@gmail.com
Rajkot	Yogenbhai Doshi	09824429750	yogen72@gmail.com
Rajnandgaon	Sagar Jain	09827977880	sagar.sagarjain@gmail.com
Raipur	Vikas Kocheta	08871912349	kocheta.vk@gmail.com
USA	Hetalbhai Shah	+1 (647)283-4292	hetalshah71@yahoo.com
USA	Reenaben Shah	+1(818) 859-8183	reena_shah1@hotmail.com
Vadodara	Priyaben Vashi	09376238819	priyavashi24@yahoo.co.in

SPONSORSHIP – GYAN DAAN For ANANYA PARIVARTAN

ANANYA PARIVARTAN is our organization's spiritual magazine aimed to spread the principles of Vitraag Vigyaan. Commercial advertisements are not accepted to respect spiritual sanctity. However, we offer several Gyan Daan opportunities to one and all. Sponsor an issue or a page on birthdays, anniversaries and other occasions and earn Punya. Gyan Daan is considered to be one of the best forms of Donation and it helps to shed off layers of ignorance from the Soul – Aatma.

Annual	: Rs. 3,00,000/- (For all 6 issues)
One Issue	: Rs. 50,000/-
Back Cover	: Rs. 9,000/-
Inside Front Cover	: Rs. 7,500/-
Inside Back Cover	: Rs. 6,000/-
Centre Spread	: Rs. 11,000/-

FOR SPONSORSHIP, PLEASE CONTACT:

Dr. Meena Goshar	: 09819317038, mgoshar@yahoo.com
Sanjiv Rawell	: 09820186548, sanjurawell@gmail.com
Pratibha Chheda	: 09324715450, pratibhachheda06@gmail.com
Ami Shah	: 09820833166, info@simpl.in

Spiritual Impressions Private Limited

703, Sharda Chambers, 15, New Marine Lines, Mumbai 400020. Tel: +91 22 22060477 Email: info@simpl.in

Subscription
Year : April to March

SUBSCRIPTION RATES

❖ One Year : Rs. 400/- ❖ Two Years : Rs. 750/- ❖ Three Years : Rs. 1000/-

Yes! I enclose my sponsorship support

Shree Raj Educational Centre

- ☐ ₹ 15,000 towards annual contribution per child (includes Fees, Meals, Books, Uniform, Education kit)
- ☐ ₹ _____ towards annual contribution for 2 / 3 / _____ children (strike whichever is not applicable)
- ☐ ₹ _____ towards your corpus in support of education activity
- ☐ ₹ 2,00,000 towards, education per child from Nursery to 10th Standard

From:

Name _____

Address _____

Mobile _____ Email _____

ChequeNo. _____ Dated _____ Amount _____

Drawn on _____ PAN No. _____

Signature _____

EDUCATION FIRST

A Shree Raj Educational Centre Initiative

Education First is a Campaign to give Children their basic right - the right to education.

EDUCATION FIRST IS PROUD TO BE ASSOCIATED WITH:
A WORLD AT SCHOOL

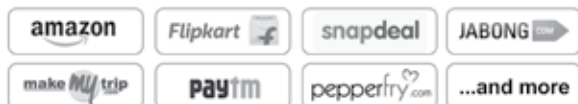
OUR SUPPORTING ORGANIZATIONS:

gudville

OTHER WAYS YOU CAN SUPPORT US:

- Shop online at any these sites

using the Gudville Buddy & they would donate a % of the amount to us, at no extra cost to you-
www.gudville.com/shopping/educationfirst/

- Sign a petition to support our cause and promote education for under privileged children-

www.facebook.com/educationfirstindia

Shree Raj Educational Centre

Shree Kakubhai Jamnadas Tanna High School & Balwadi
a unit of

Shrimad Rajchandra Aatma Tatva Research Centre

Raj Nagar Park, Post Gathavade, Taluka Sudhagad, Off-Khopoli-Pali Road,
Dist. Raigad, Maharashtra 410205, India Tel.: +91 7588144407

• Email- srec@vitraagvgyaan.org • W- www.vitraagvgyaan.org

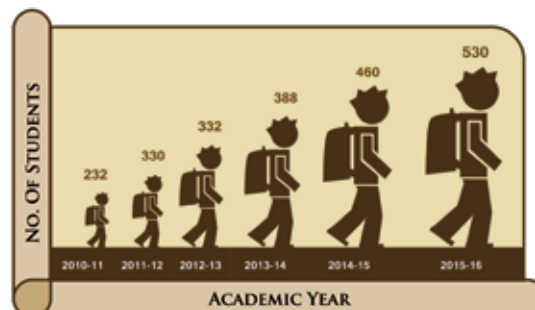

Maharashtra State - 96,178 Schools

Raigad District - 3,568 Schools

Sudhagad Taluka - 184 Schools

In Sudhagad, we are the only
English medium school.

Send your Cheque/ DD with this form to

Shree Raj Educational Centre

c/o Shrimad Rajchandra Aatma Tatva Research Centre

702, Sharda Chambers, 15 New Marine Lines,
Mumbai - 400 020 | Tel + 91 99200 19903

in favour of 'Shree Raj Educational Centre'
Or

donate online at www.vitraagvgyaan.org/donations

All donations are eligible for 50% tax exemption
under section 80G of the IT Act.

100% tax exemption under section 35AC or 80GGA
of the IT Act is also available for donations to corpus.

With Best Compliments From
Jayshreeben, Manaliben & Pritiben - Ahmedabad

Shree Raj Educational Centre

Shree Kakubhai Jamnadas Tanna High School & Balwadi

Shrimad Rajchandra
Aatma Tatva Research Centre

RESEARCH CENTRE

Raj Nagar, Post Gothavade, Parli, Taluka Sudhagadh, Off Khopoli-Pali Road, Dist. Raigad - 410205
Tel. : +91 2142 699091

HEAD OFFICE

702, Sharda Chambers, 15 New Marine Lines, Mumbai - 400 020
Tel. : +91 22 22005727

E-mail : info@vitraagvigyaan.org

Helpline : +91 99200 19903 (Queries regarding Research Centre, Satsang, Satsang Centres & Activities)